GUARDINI
ROMANO

AZ EGYHÁZ SZENT JELEI

ÖRÖKMÉCS

KIADJA A SZOCIÁLIS
MISSZIÓTÁRSULAT

DR. PIUS PARSCH:

ÜDVÖSSÉG ÉVE

Fordították: Dr. HALAMKA GYULA, Dr. BÁTKY MIKLÓS, Dr. SZAMEK GYULA.

I. kötet: KARÁCSONYI ÜNNEPKÖR. — Kötve P 6·—

II. kötet: A HÚSVÉTI IDŐ. Kötve P 7.

III. kötet: A PÜNKÖSD UTÁNI IDŐ. — Kötve P 7·—

DR. PIUS PARSCH:

A SZENTMISE MAGYARÁZATA

Fordította: SZUNYOGH X. FERENC.
Fűzve P 4·80, kötve P 6.

PROHÁSZKA OTTOKÁR

SZENTLÉLEK HÁRFÁJA

Imakönyv vászonkötésben. P 6·50.

KONFERENCIA-BESZÉDEK

A lelkigyakorlatok jegyzetei. Fűzve P 1·20.

KERESZTÚT

Vászonkötésben: P 2.

GUARDINI
ROMANO

AZ EGYHÁZ SZENT JELEI

(ÖRÖKMÉCS)

KIADJA A SZOCIÁLIS MISSZIÓTÁRSULAT
KAPHATÓ A „LITURGIA" KEGYTÁRGY- ÉS KÖNYVKIADÓBAN
BUDAPEST, I., KRISZTINA-KÖRÚT 127. SZÁM

A magyar piarista rendfőnök 333|938. számú engedélyével.

Nihil obstat Nicolaus Töttössy censor dioecesanus. Nr. 1357|1938. Imprimatur. Strigonii die 29. Martii 1938. Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.

A jelen könyvecske Guardini Romano „Von heiligen Zeichen", Mainz, 1935. c. művének fordítása. Ezt a munkát először Dr. Liszt Nándor fordította le „Örökmécs" címmel és a Debreceni Figyelő adta ki 1931-ben. Ez a kiadás egészen elfogyott. Az itt közölt teljesen új fordítást „Az Egyház szent jelei" címmel Dr. Halamka Gyula római piarista teológiai tanár készítette.

Don Bosco Nyomda, (Sarkady.J) Rákospalota.

KÍSÉRETÜL.

E könyv egyes fejezetei körülbelül tíz év leforgása alatt születtek. Segítséget szeretnék velük nyújtani a liturgia világának feltárásához. Megírásuknál az a megérzés vezetett, hogy egy ilyen föltárás nem történhetik olyanformán, hogy pl. azt mondom: ez a gyakorlat, ez az imádság ebben és ebben az időben, ilyen és ilyen hatás alatt keletkezett. De úgy sem, hogy megmagyarázom: ez a szertartás ezt, a másik meg azt jelenti, s közben a liturgikus cselekményeknek valamilyen jelentést tulajdonítok, mely lehet igen mély is, de nem magukból az élő cselekményekből nyertük, hanem magunk olvastuk bele azokba, mint tanítóeszmét. A liturgia elsősorban nem ilyen tanítóeszméket nyújt, hanem valóságot. És pedig nem is elmúlt valóságot, hanem jelen valóságot, mely folytonosan megismétlődik, mely rajtunk és általunk megy végbe, vagyis formát öltött és cselekményekben meg-

nyilvánuló emberi valóságot. Ezt azonban nem úgy közelítjük meg, hogy elmondjuk, mikor keletkezett és hogyan alakult ki, sem pedig azzal, hogy valamilyen tanítószándékot tulajdonítunk neki, hanem oly módon, hogy rásegítjük az embert arra, hogy a külső formáról olvassa le a belsőt, a testből a lelket, a földi, látható folyamatból a rejtett szellemi valóságot. A liturgia testet öltött szent és titokzatos történések világa, s így szentségi és szentelményi jellegű. Ezért mindenekelőtt azt az élményt kell megismernünk, mellyel a hívő „a láthatatlan kegyelemnek látható szent jeleit" fölfogja, fogadja, gyakorolja. Elsősorban tehát a „liturgiára-nevelésről" lesz itt szó, és nem liturgikus oktatásról, ami azonban természetesen nem választható el az előbbitől. Útmutatást, egy kis indítást szeretnék adni a „szent jelek" élő nézésére és gyakorlására.

És itt úgy gondoltam, az lesz a helyes és eredményes eljárás, ha a legegyszerűbbekkel kezdem, az elemekkel, amelyekből a liturgia magasabb megnyilvánulásai is

állanak. Mozgásba kell hoznom azt, ami az emberben ezekre az elemi jelekre megszólal. Így kell megéreznünk, hogy mennyiben kifejező jelek, vagyis szimbolumok ezek. Ha azután így újra megragadja őket az az eleven kifejezőtevékenység, amelyben az ember a vele szembenálló formákból újra és újra fölfogja a bennük megjelenő bensőt, amelyben egyre inkább a saját formájával fejezi ki a saját belső világát, akkor ezek a jelek a megszokott formákból újra valódi szimbolumokká válnak, és remélhetjük azt is, hogy megragadja őket a keresztény formaalakító és formaszemlélő tevékenység is. Mert hisz az az ember, akihez szólnak, meg van keresztelve lelkében és testében. És akkor majd úgy fogja föl azokat, — és ez volt a szándékunk — mint szent szimbolumokat, mint a szentségek és szentelmények elemeit.

Amit ezekben a rövid vázlatokban — a teljességre való igény nélkül — gyakorlatilag megkíséreltem, utóbb mélyebb elméleti megalapozást és igazolást kapott. Ezt

a „Liturgische Bildung" c. könyvemben adtam meg. (Mathias Grünewald—Verlag, Mainz. 1923.)

Mindig igen kétséges vállalkozás valamit, ami egy bizonyos alkalomból született és egyes emberek élő kialakulásával nőtt össze, egy későbbi időpontban és az előbbiektől elkülönítve önmagában újra előadni. Magam is nagyon jól érzem, hogy mennyi kifogást emelhetnek ezekkel a próbálkozásokkal szemben: hogy nem elég tárgyilagosak, inkább líraiak, alanyiak, nem eléggé szükségképesek, inkább esetlegesek, hogy hangulatszerűek, egészen eltekintve attól, hogy irodalmi szempontból is kikezdhetők. Mindazáltal alapgondolatuk mindig helyes marad. És minden megkérdőjelezés ellenére is még mindig úgy látom, hogy joguk van megjelenni. Mert ha nem is érnék el azt, amit szeretnének, mégis rámutatnak valamire, amit meg kell látnunk, amire törekednünk kell, és én nem találok a jelenlegi liturgikus irodalomban olyan művet, amely ezt jobban meglátná és jobban megfogná.

Tudom jól, ki tudna itt jobban, helyesebben szólni: egy édesanya, aki maga is liturgikus nevelésben részesült, és most meg akarná tanítani gyermekét arra, hogyan vessen jól keresztet, meg akarná tanítani, hogy az égő gyertyában lásson meg egy alakot, mely a saját bensőjét fejezi ki, meg akarná tanítani, hogy egész élő emberségével álljon Atyjának házában... és mindezt nem esztetizálva, hanem úgy, mint meglátást, mint tettet, nem pedig egyszerűen mint puszta elgondolást, amelyet azután körülaggat mozdulatokkal. Vagy egy tanító, aki valóban a gyermekekkel élne, és már rásegítette őket arra, hogy a vasárnapot a maga valóságában éljék át és üljék meg, — az ünnepeket, az egyházi évet egyes időszakaival, a templomkaput és a harangot, a templom belső terét és a búzaszentelő körmenetet... Ezek tudnák megmondani, hogyan kell életre kelteni a szent jeleket! Mint teljesedés és egyszersmind reményteljes ígéret tűnt fel előttem, amikor Montessori Mária egy kis füzetében — aki neves ka-

tolikus nevelő és a nevelést az élő tettre építi fel, — olvastam, hogy egyik iskolájában mint művelik a gyermekek a szőlőt, s hogyan szüretelnek, mint vetnek búzát s miként gyüjtik be a termést, hogy amennyire technikailag lehetséges, miként készítik el ők maguk a kenyeret és a bort, pontosan az Egyház előírása szerint, s mint viszik az oltárra. Ez, — helyes tanítás kíséretében — valóban liturgikus nevelés.

A liturgikus élethez az út különben is nem puszta tanításon keresztül vezet, hanem mindenekelőtt a tetten át. A látás és a cselekvés az alaperők, amelyekbe minden mást bele kell ágyaznunk. Kétségtelen, hogy szükséges hozzá a világos tanítás is, és történeti magyarázatokkal bele kell gyökereznie a katolikus hagyomány folytonosságába. De tettnek kell lennie, — és ugyebár valamit valóban „megtenni" több, mint egyszerűen „gyakorolni", hogy helyesen menjen! A tett valami elemi valóság, amelybe bele kell állania az egész embernek a maga teremtő erőivel; élő

véghezvitel kell hogy legyen, élő megtapasztalás, fölfogás, látás.

Ha azután egyszer ilyen nevelők, saját tapasztalásukból fognak beszélni a szent jelekről, akkor ennek a könyvecskének el kell tűnnie a nyilvánosság elől. Mindaddig azonban van joga és kötelessége is szólni, úgy, ahogy éppen telik tőle .

Mooshausen a sváb Allgäuban, 1927. tavaszán.

A KERESZTVETÉS.

Te most keresztet vetsz, még pedig szépen. Nem olyan elnyomorított, összekapott keresztet, amelynél nem lehet tudni, hogy mit akar jelenteni. Nem. Te szépen veted a keresztet, nyugodtan, megadva a módját: a homlokodtól a melledig, egyik válladtól a másikig. Megérezted-e, miként fogja át egész lényedet? Szedd össze magad egészen: minden gondolatodat és egész érzelemvilágodat foglald bele ebbe az egy jelbe, miközben homlokodtól melledig, egyik válladtól a másikig formálod. Akkor majd megtapasztalod, hogy egészen átölel téged, a testedet és lelkedet is: összefog, fölavat, megszentel.

Honnan van ez? Onnan, hogy a kereszt mindenünk, a kereszt megváltásunk jele. A kereszten váltott meg minden embert a mi Urunk. A kereszt által szenteli meg az embert lényének legparányibb ízéig. Imádság előtt azért vetünk keresztet, hogy

elrendezzen és összefogjon minket, hogy fogja össze Istenben gondolatainkat, szívünket és akaratunkat. Imádság után pedig azért, hogy megmaradjon bennünk Isten ajándéka. A kísértés idején, hogy megerősítsen. A veszélyben, hogy oltalmazzon. Áldáskor, hogy Isten életének teljességét fogadjuk lelkünkbe, és ez ott bent mindent megtermékenyítsen és megszenteljen.

Gondolj erre, valahányszor keresztet vetsz. Ez a legeslegszentebb jel. Épen azért vesd szépen: nyugodtan, teljes nagyságában és arra gondolva, amit cselekszel. Akkor azután egész valódat átfogja: külsődet, belsődet, gondolataidat, akaratodat, érzés- és kedélyvilágodat, jártodat-keltedet, és mindent megerősít, lefoglal, megszentel Krisztus erejében, a szentháromságú Isten nevében.

A KÉZ.

Az egész test a lélek eszköze és kifejezője. A lélek nem csupán ott lakik a testben, miként az ember a házában, hanem benne van és tevékenykedik minden tagban és minden idegrostban. Ez a lélek szól a testnek minden vonalából, formájából és mozdulatából. Elsősorban azonban az arc és a kéz a lélek eszköze és tükre.

Hogy ez így van az arcnál, mindenki előtt nyilvánvaló. De figyelj csak meg egyszer egy embert — akárcsak magadat is —, hogy a kéztartásban miként nyilvánul meg valamely kedélymozgalom, pl. az öröm, a meglepetés, a várakozás! A kéz hirtelen fölemelése vagy enyhe megrándulása nem mond-e sokszor többet, mint maga a szó? Közben-közben nem úgy érezzük-e, hogy a kimondott szó jóval durvább, mint a kéznek fínom, sokatmondó beszéde?

Az arc után a kéz a legszellemibb része a testnek. Mint a munka eszköze,

mint támadó- és védőeszköz természetesen kemény és erős, de ugyanakkor igen finoman kiképzett, gazdagon tagolt is, és mozgékony, érzékeny idegek járják át. Ezért kiválóan alkalmas arra, hogy kifejezhessük vele saját lelkünket.De arra is jó, hogy segítségével másnak a lelkét fogjuk föl. Hiszen nem másnak a lelkét fogja-e föl az, aki megragadja a feléje nyújtott kezet? Nem annak a lelke szól-e ebből a kézből minden bizalmával, örömével, igenlésével, fájdalmával?

Ezért egészen természetes, hogy a kéz ott is beszél, ahol a léleknek oly sok a mondanivalója és fölfognivalója: az Isten előtt. Ahol önmagát akarja adni, s ahol Istent akarja fogadni: az imádságban.

Ha valaki összeszedi magát s lelkében egyedül van Istennel, akkor a két kéz szorosan egymásba kulcsolódik, az egymásközé illesztett ujjak összeszorúlnak, mintha a belső áramlásnak, amely szeretne kicsapni, most az egyik kézből a másikba kellene átömlenie, visszaáradnia a belsőbe, hogy minden ott bent maradjon

Istennél. Önmagunk összeszedése ez, mellyel védjük az elrejtett Istent. És ez azt mondja: „Isten az enyém, én meg az övé, és mi ketten ott bent magunkban vagyunk."

Hasonlóképen tesz a kéz akkor is, amikor valami belső feszültség, valami nagy ínség, fájdalom fenyeget kitöréssel. Ismét szorosra kulcsolódnak a kezek, és a kéztördelésben a lélek küszködik önmagával, mígcsak önmagát legyőzvé el nem csöndesedik.

Ha azonban valaki alázatos, tiszteletteljes lélekkel áll Isten előtt, akkor két kezét kiegyenesítve egymáshoz illeszti. Ez a tartás szilárd fegyelmezettséget, öntudatos tiszteletadást jelent. Alázatosan és jólrendezetten szól ebből a mi szavunk Istenhez, és e helyzetben figyelmes készséggel hallgatjuk Isten szavát. De ez a kéztartás kifejezhet megadást és odaadást is, ha kezeinket, melyekkel védekezünk, most mintegy összekötözve az Ő kezébe helyezzük.

Előfordulhat az is, hogy a lélek nagy

örömében vagy hálájában egészen megnyílik Isten előtt, hogy orgonaként minden regiszterét megnyítja s kiárad belső gazdagsága. Vagy a vágy feszíti a lelket s azért kiált. Ilyenkor kitárjuk karjainkat és szétterjesztjük kezünket, hogy szabadjára engedjük a lélek áramát, vagy, hogy a lélek teljes egészében fölfoghassa azt, amire vágyik.

És végre megtörténhetik, hogy valaki egészen átfogja önmagát mindazzal, ami ő és amije van, hogy teljesen átadja magát Istennek, tudva, hogy ez áldozatot jelent. És ekkor keresztbe teszi a mellén karjait és kezeit.

Szép és nagyszerű a kezek beszéde. Az Egyház azt mondja róla: Isten azért adta nekünk, hogy „lelkünket hordjuk benne."

Azért nagyon becsüld meg ezt a szent beszédet. Isten hallgat reá. Hiszen a lélek legmélyéből szól. De szólhat a szív lustaságáról, szórakozottságáról és egyéb rosszról is. Tartsd hát jól a kezed, de légy rajta, hogy benső valóban megfeleljen ennek a külsőnek!

Igen fínom dologról beszéltünk eddig. Tulajdonképen nem is szól az ember szívesen ilyesmiről. Valami belső szózat tiltakozik ellene. Legyünk hát annál gondosabbak a gyakorlatban. Ne csináljunk a kéztartásból üres, mesterkélt játékot, hanem legyen az olyan nyelv, amellyel a test tiszta igazságban elmondja Istennek azt, ami a lelket eltölti.

A TÉRDELÉS.

Mit tesz az ember, ha elragadja a gőg? Kihúzza magát, fölvágja a fejét, kifeszíti mellét és egész termetét. Minden azt harsogja benne: „Több vagyok, mint te!" De ha valaki alázatos lelkű, kicsinynek érzi magát, lehajtja a fejét s összezsugorodik: „megalázza magát". És pedig annál mélyebben, minél nagyobb az, aki előtt áll, s minél kisebbnek tűnik fel ő önmaga előtt.

De mikor érezzük világosabban, milyen kicsinyek vagyunk, mint akkor, ha az Isten előtt állunk? A hatalmas Isten, aki épúgy volt tegnap mint ma, és épúgy lesz száz meg ezer év múlva is! Aki betölti ezt a szobát és az egész várost, a földkerekséget és a mérhetetlen csillagos eget. S mindez csak annyi előtte, mint egy porszem. A szent Isten, a tiszta, igazságos és végtelenül fönséges... Milyen nagy is Ő... és milyen kicsiny vagyok én! Olyan kicsiny, hogy egyáltalán nem is hasonlít-

hatom magamat Őhozzá, olyan kicsiny, hogy semmi sem vagyok Őelőtte. Ha az ember ezt jól meggondolja, egészen természètesnek érzi, hogy nem állhat meg büszkén Őelőtte. Az ember „megalázkodik," szeretné alacsonyabbá tenni termetét, hogy ne álljon ott olyan kihívóan, — és íme, máris föláldozta magasságának felét: letérdelt. S ha ez még nem volna elég a lelkének, meg is hajolhat hozzá. És ez a meghajolt alak azt mondja: „Te vagy a végtelen Isten, én pedig a semmi."

Ha térdet hajtasz, légy rajta, hogy ne legyen az elsietett, üres mozdulat. Önts lelket belé! A térdhajtásnak lelke pedig az, hogy a szív mélységes tisztelettel belsőleg is meghajol Isten előtt. Ha a templomba jössz, vagy onnét távozol, vagy ha elhaladsz az oltár előtt, hajtsd meg térdedet szép nyugodtan egészen a földig, s vidd bele ebbe a térdhajtásba egész lelkedet, mely így szóljon: „Én végtelen Istenem . . . !"

Ez azután alázat, ez igazság, és mindannyiszor jót fog tenni lelkednek.

AZ ÁLLÁS.

Már szóltunk arról, hogy az Istennek kijáró tisztelet bizonyos meghatározott testtartást kíván. Isten olyan végtelenül nagy, mi pedig oly parányiak vagyunk, hogy e tudat külsőleg is megnyilvánul: megkicsinyít, térdrekényszerít bennünket.

A hódolatos lelkület azonban még másképen is megmutatkozhat. Képzeld el, hogy ülsz, és pihensz vagy beszélgetsz valakivel. Most olyan személy jön, akit nagyon tisztelsz, és hozzád fordul. Úgye ilyen esetben rögtön fölkelnél, egyenes állásban hallgatnád meg szavait és válaszolnál neki? Mit jelent ez? Az állás mindenekelőtt összeszedettséget jelent, mert ilyenkor az ülés kényelmes testtartásával szemben fegyelmezett, feszes testállást veszünk fel. Annyit is jelent, hogy figyelünk, mert az állásban van valami feszültség, éberség. És végül azt is jelenti, hogy készenállunk, mert aki áll, minden továb-

bi nélkül útnak is indulhat. Haladéktalanul végrehajthat egy megbízatást, hozzáfoghat valamilyen munkához, mihelyt erre parancsot kap.

Az állás tehát az Isten iránti hódolatnak másik oldalát mutatja meg. A térdelésben kifejezésre jutott az imádás, nyugodt kitartás, — itt pedig az éber, tevékeny lelkület. Ilyen tisztelet tölti el a készenlétben álló szolgát, a harcrakész katonát. Az ilyen hódolatos tisztelet állást kíván.

Fölállunk, midőn fölhangzik a szentmisében az örömhír, az evangélium. Állnak a keresztszülők, amikor a gyermek helyett leteszik a keresztségi fogadást. Állnak a gyermekek is, midőn első áldozásuk alkalmával megújítják ezt a fogadást. Állnak a jegyesek, amikor az oltár előtt örök hűséget fogadnak egymásnak. És állunk még sok más szertartásnál is.

Némelykor a magánimádságban is igen kifejező lehet az állás. Az első keresztények szívesen imádkoztak állva. Bizonyára ismered a katakombák Orante-képét: egyenes tartású alak, nemesen leomló ru-

hában, kitárt karokkal. Szabadon és fegyelmezetten áll, hallgatva az igét és készen arra, hogy vidám lélekkel lásson a teljesítéséhez.

Van úgy is, hogy nem megy a térdelés, az ember feszélyezve érzi magát általa. Ilyenkor jót tesz az állás: felszabadít. De csakis a helyes állás! Akkor, ha mindkét lábunkon állunk, és nem támaszkodunk. Egyenes térdekkel, nem pedig hanyagul, meghajlítva azokat. Ki kell húznunk magunkat, uralkodnunk kell önmagunkon.

Ezzel az imádság fegyelmezett, de ugyanakkor szabad is lesz, telve hódolattal és tettrekészséggel.

A JÁRÁS.

Hányan tudnak igazán járni? Mert a járás nem sietés és futás, hanem nyugodt mozgás. Nem csúszás-mászás, hanem biztos előrehaladás. Aki jár, ruganyosan lép, nem vonszolja magát. A törzs egyenesen áll, nem meghajolva. Nem bizonytalanul mozog, hanem biztos egyformasággal.

Igazán jól járni nem közönséges dolog. Szabadon, és mégis nemes fegyelemmel. Könnyen és erősen, egyenesen és teherbíróan, nyugodtan és előretörő lendülettel. És aszerint, hogy férfi, vagy nő jár-e, a járásban van valami katonásság, vagy kecsesség; az egyik külső terhet hordoz, a másik derűs, nyugodt, bensőséges világot.

És milyen széppé válik a járás, ha vallásos lelkület hatja át! Istentiszteletté nemesedhetik. Már egyszerűen a tudatos és hódolatos előrehaladás is az Isten színe előtt, mint pl. ha valaki a templomban, a

legfőbb Úr házában, és főként az Ő szemeláttára jár. De járásunkkal Isten kísérőivé is szegődhetünk: így pl. a körmenetek alkalmával. Te persze most talán arra gondolsz, hogy a körmenetek résztvevői gyakran milyen fegyelmezetlenül lökdösődnek, milyen unottan vonszolják magukat és hogyan bámészkodnak szerteszét? Pedig milyen ünnepélyessé és lélekemelővé válhat a körmenet, amelyben az Urat kisérjük a város utcáin, vagy az „Ő mezőin," ha mindenki imádságos lélekkel jár: a férfiak katonás fegyelemmel, a nők anyai méltósággal, a leányok a maguk fiatalos vidám bájával, az ifjak fegyelmezett erővel!

Íly módon a bűnbánati körmenet is testet öltött imádsággá alakulhat át. Megtestesült tudata lehet bűneinknek és nyomorúságunknak, és mégis telve keresztényi bizalommal, amely meg van győződve arról, hogy miként az emberben van egy erő, a nyugodt, önmagában biztos akarat, mely fölötte áll minden többi erejének, azonképen van egy legfőbb Hatalom is,

mely felette áll minden nyomorúságnak és bűnnek, és ez a Hatalom az élő Isten.

Nemde a járás az emberi természet nemességének is egyik kifejezője? Egyedül az embernek kiváltsága az egyenes testalkat, melyen maga uralkodik, és amelylyel nyugodtan, biztosan viszi tovább önmagát. Egyenesen járni annyit jelent, mint embernek lenni.

De mi nem vagyunk egyszerűen csak emberek. „Isten ivadékai vagytok", mondja az Írás. Istenből új életre születtünk. Krisztus él mibennünk, különösen bensőséges módon az Oltáriszentség által: az Ő teste van testünkben, az Ő vére kering vérünkben. Mert „aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az énbennem marad, és én őbenne," mondja az Úr. Krisztus növekszik bennünk és mi növekszünk benne, és egyre jobban Őbelé, s rajta át fölfelé, míg végre „el nem jutunk a Jézus Krisztusban való nagykorúságig," amíg csak „ki nem alakul" Ő mibennünk s míg csak minden lét és tevékenység, „akár eszünk, akár alszunk s

bármit is cselekszünk": a munka, a játék, az öröm és a könnyek, minden-minden Krisztus-életté nem változik át.

Ennek a titoknak a tudata milyen örömteljes, szépséggel és erővel áthatott kifejezést nyerhetne a helyes járásban! Az Úr parancsának mélységes értelmű teljesedésévé válhatna: „Járj előttem, és légy tökéletes."

De csak akkor, ha teljes igazlelkűséggel végezzük! Csakis igazságból és nem hiú erőlködésből fakadhat ennek szépsége.

A MELLVERÉS.

Megkezdődött a szentmise. A pap ott áll az oltár lépcsője előtt. A hívők, vagy az ő nevükben a ministránsok imádkozzák: „Gyónom a mindenható Istennek... hogy fölötte vétkeztem, gondolattal, szóval, cselekedettel: én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem..." És valahányszor kimondják e szót: „vétkem," mellüket verik.

Mit jelent a mellverés?

Éljük csak bele egyszer magunkat! De ehhez elengedhetetlen, hogy a mellverést helyesen végezzük. Nemcsak újjunk hegyével kell megérintenünk, hanem zárt ökölle kell vernünk mellünket. Talán láttad már képen Szent Jeromost, amint a pusztában térdel és kezében kővel megrendülten veri a mellét. Ez azután igazi mellverés és nem csak afféle finomkodó mozdulat. A mellverésnek belső világunk kapuja ellen kell irányulnia, és meg kell remegtetnie a lelket.

Több életet kell vinnünk ebbe a belső világba, meg kell töltenünk azt világossággal, erővel, kemény tenniakarással. Hogy fest ezzel szemben a valóság? Sok komoly követelmény áll előttünk: kötelességek, szükségletek, döntő elhatározásra való felszólítások, azonban alig akad közöttük olyan, amely megmozgatná belső világunkat. Mennyi bűnterhet vettünk magunkra, de íme, nem aggódunk miattuk. „Az élet közepette halál vesz körül bennünket," de mi nem gondolunk rája. Ekkor felhangzik Isten szava: „Ember, ébredj! Nézz körül! Szállj magadba! Térj meg! Tarts bűnbánatot!" Ez a felszólítás a mellverésben ölt testet. Ennek egészen át kell téged hatnia, fel kell ráznia belső világodat, hogy felébredjen, látni kezdjen és Istenhez térjen.

De ha aztán egyszer az ember magába száll, világossá válik előtte, hogy mennyire elpocsékolta az értékes életet, mily sokszor áthágta Isten törvényeit, mennyire elhanyagolta kötelességeit „az ő vétke, az ő vétke, az ő igen nagy vétke" által. Ez a

vétek körülfogja, és nincs más kiút, mint az, hogy elismerje fönntartás nélkül: „Vétkeztem gondolattal, szóval és cselekedettel a szent Isten és a szentek közössége ellen." A lélek ekkor Isten pártjára áll és állást foglal mellette önmaga ellen. Úgy gondolkozik most önmagáról, mint ahogy Isten nézi őt. Haragszik önmagára bűnei miatt és mellét verve bünteti magát.

A mellverés tehát annyit jelent: Az ember felébreszti önmagát. Felrázza belső világát, hogy meghallja Isten hívását. Isten oldalára áll és megbünteti önmagát. Vagyis magábaszállás, bánat, megtérés.

Ezért veri a mellét a pap és a nép is, amikor a lépcsőimádságban bűnvallomást tesznek; ezt teszik akkor is, amidőn a pap az áldozás előtt az Úr testét mutatja föl és mondja: „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj." Hasonlóképen a litániában, amidőn bűnösnek valljuk magunkat: „Mi bűnösök, kérünk téged, hallgass meg minket!"

Idők folyamán a mellverés sokat vesztett eredeti értelméből. A hívők most már

sok helyütt úrfelmutatáskor is verik a mellüket, sőt az Úrangyala közben is, midőn azt mondják: És az Ige testté lőn. Az eredeti jelentés itt már szétfoszlott, és a mellverés általánosságban csak a tisztelet és az alázatosság kifejezője akar lenni. De nekünk meg kell őriznünk az eredeti nyers komolyságot is: hogy Isten szólítja vele magábatérésre a lelket, és a bánatos lélek bünteti vele önmagát.

A LÉPCSŐ.

Már több mindenről elmélkedtünk, de vajjon világosan áll-e előtted, hogy mi volt a módszerünk?

Mindig már jól ismert dolgokról beszéltünk, és ezek mégis egészen újaknak tűntek föl előttünk. Ezerszer láttuk már őket, de csak most néztük meg igazában, s ekkor feltárultak előttünk és megmutatták szépségüket. Figyelni kezdtünk, s azok megszólaltak. Egészen beleéltük magunkat azokba a sokszor végbevitt cselekedetekbe, teljes figyelemmel végeztük őket, s rájöttünk, mi minden rejlik bennük.

A nagy felfedezés megtörtént! Most már meg kell szereznünk magunknak azt, ami már régen birtokunkban volt, hogy valóban a mienk is legyen. Meg kell tanulnunk helyesen látni, helyesen hallani, helyesen cselekedni. Ez az a nagy látnitanulás, így jutunk el igazi ismeretre, s

míg ez meg nem jön, minden néma és homályos előttünk. De ha már elsajátítottuk, akkor kinyílnak, feltárják belsejüket, és onnan, az ő lényegükből alakul ki a külső. És te rájössz arra a tapasztalatra, hogy épen a magától értetődő dolgok, a mindennapi cselekmények a legmélyebbek. A legegyszerűbben van a legmélyebb titok.

Itt vannak például a lépcsők. Számtalanszor mentél föl már a lépcsőn. De vajjon ráeszméltél-e arra, mi megy végbe ilyenkor benned? Mert amikor fölmegyünk, történik bennünk valami. Csakhogy ez nagyon fínom, halk hangú, úgy, hogy könnyen tudomásul sem vesszük.

Mély titok nyílik meg itt. Egyike azoknak a folyamatoknak, amelyek emberi mivoltunk legmélyéből fakadnak, titokzatos módon, úgy, hogy nem is lehet azokat észszel szétszedni, és mégis mindenki megérti őket, mert legmélyebb énünk szólal meg rájuk.

Ha lépcsőn megyünk fölfelé, nemcsak a láb lép föl, hanem vele együtt egész mivoltunk is. Lelkileg is fölfelé haladunk.

És ha ezt megfontolva végezzük, sejtelmünk támad a magasságba való emelkedésről is, ahol már minden nagy és tökéletes, vagyis az égről, amelyben Isten lakik.

De mindjárt érezzük a titkot is. Hát Isten fönt van? Hiszen számára nincs fönt és alant! Istenhez csak úgy juthatunk el, hogy ha tisztultabbak, igazabbak, jobbak leszünk. De mi köze a javulásnak a testi fölemelkedéshez? Mi köze a lelki tisztaságnak a fönt-álláshoz? Itt azután nincs mit tovább okoskodni. Az alantlévő már önmagában az alantasnak, a rossznak a jelképe, ami pedig fönt van, a nemesé a jóé, és az igazi fölfelé-emelkedés lényünknek a „Magasságbelihez", az Istenhez való fölemelkedéséről beszél. Ezt már nem tudjuk megmagyarázni, de a dolog így van, érezzük, látjuk, hogy így van.

Ezért vezetnek lépcsők az utcáról a templomba, és ezek azt mondják nekünk: „Te most fölmész az imádság házába, Isten közelébe." A templom hajójából újra lépcsők vezetnek a szentélybe, és ezek ar-

ról beszélnek: „Most a szentek-szentjébe lépsz." És lépcsők vezetnek föl az oltárhoz. Aki oda fölmegy, annak azt mondják, amit egykor Isten mondott Mózesnek a Hóreb hegyén: „Vesd le saruidat, mert szent a hely, amelyen állasz." Az oltár az örökkévalóság küszöbe.

Míly nagyszerű mindez! Nemde ezután öntudatosan fogsz fölmenni a lépcsőkön, gondolva arra, hogy azok fölfelé vezetnek? Minden alacsonyt lent fogsz hagyni, és valóban a „magasba" fogsz emelkedni? De mire való ez a sok beszéd? Az a fő, hogy mindez a lelked mélyén megvilágosodjék, s hogy lélekben valóban „fölemelkedj" Istenhez.

A TEMPLOM KAPUJA.

Már gyakran beléptünk a templomba a kapun át, és az mindannyiszor mondott nekünk valamit. Meghallottuk-e a szavát?

De hát miért is áll ott az a kapu? Talán csodálkozol, hogy ezt kérdem. Azt gondolod, a felelet éppenséggel nem nehéz: hát azért, hogy ki- és bemenjünk rajta. Ez igaz is. Ám a ki- és bemenéshez még nincs szükség kapura! Megtenné a szolgálatot egy nyílás is a falon, és ehhez elég volna egy erős deszkaajtó. Az emberek könnyen ki- és bejárhatnának rajta, olcsóbb is volna és a célnak is jobban megfelelne. De „kapu," az bizony nem volna. A templomkapu többet akar, mint egyszerűen ilyen hétköznapi célt szolgálni: a kapunak mondanivalója van.

Figyeld csak meg, mikor átlépsz a küszöbön, mindjárt érzed: „Én most elhagyom a külső világot, én most bemegyek." Kint

terül el a világ, a szép világ, telve erős élettel, tevékenységgel. De van benne sok csúnya és alantas is. Valami vásári jelleg ül rajta: mindenki csak szaladgál, mindenki csak terpeszkedik benne. Nem akarjuk épen profánnak nevezni, de van valami ebből rajta. A templom kapuján át azonban a vásártól elkülönített csendes és szent belsőségbe lépünk, a szentélybe. Kétségtelen, hogy minden dolog Isten alkotása, minden az Ő ajándéka. Ő mindenütt ránk találhat. Minden dolgot úgy kell fogadnunk, amint az Isten kezéből jön, és meg kell azt szentelnünk kegyeletes lelkünkkel. És az emberek mégis mindenkor meg voltak győződve arról, hogy egyes helyek különösen is szentek, és Isten számára vannak lefoglalva.

A kapu a külső és a belső világ között áll, a piac és a szentély között, a között, ami a világhoz tartozik, és amit Istennek szentelnek. És ha valaki átlép a kapun, akkor ez így szól őhozzá: „Hagyd kívül azt, ami nem oda való, hagyd kint azokat a gondolatokat, kívánságokat, gondokat, a

kíváncsiságot, a hiúságot. Hagyj kint mindent, ami nincs megszentelve. Tisztulj meg, mert szentélybe lépsz mostan."

Ne lépj át sebtében a kapun! Egészen lassan kellene a kapun át bemennünk, és lelkünket kitárnunk, hogy meghalljuk, mit mond. Sőt előzőleg egy kissé meg is kellene állnunk, hogy templomba-lépésünk megtisztulás, összeszedettség legyen.

De a kapu még többet is mond. Figyeld csak meg, hogy amikor átlépsz rajta, önkénytelenül fölemeled a fejedet és szemedet. Tekinteted először a magasba szökik, majd széttekintesz, a kebel kitágul, a lélek megnő. A templom magas tere a végnélküli örökkévalóságnak, az égnek jelképe, amelyben Isten lakik. Igaz, hogy a hegyek még magasabbak, és mérhetetlen ott kint a kéklő messzeség. De mindez nyiltan áll, nincs határolva s nincsen alakja. Ezt a teret azonban lefoglalták és elkülönítették Isten számára. Érette alakították és képezték ki ilyen szentül. Megérezzük a fölfelé törő oszlopokon, a széles, erős falakon, a magas boltozaton:

igen, ez egészen különös, bensőséges módon az Isten háza, Isten lakása.

És a kapu bevezeti az embert a titokba. Azt mondja neki: „Vesd el, ami kicsinyes, el mindazzal, ami szűk és nyugtalanító. El mindazzal, ami lenyom. Ki a mellet, fel a szemekkel, a lélek szárnyaljon szabadon! Isten temploma ez, és egyszersmind saját énednek is mása, mert te Isten élő temploma vagy, Isten temploma a tested és a lelked. Tágítsd hát ki, tedd naggyá és szabaddá!

„Emeljétek fel a fejeteket ajtók,
Táruljatok örök kapuk:
És a dicsőség Királya bevonul",

hangzik felénk az Írás szava.

Halld meg te is ezt a fölszólítást. Mit használ neked a kőből és fából épült templom, ha te magad nem vagy Istennek élő temploma? Mi hasznod belőle, ha hatalmas kapu vezet abba és hatalmas ajtószárnyak tárulnak ki, de lelked templomában nem nyílik meg a kapu, és nem vonulhat be rajta a dicsőség Királya?

A GYERTYA.

Milyen sajátságos is a mi lelkünk! Úgy van minden dologgal, mint egykor az első ember, aki midőn Isten parancsára nevet adott az állatoknak, nem talált közöttük magához hasonlót. Minden létezővel szemben az volt az érzése: „Én más vagyok, mint te!" Semmiféle tudományos elmélet sem nyomja el benne ezt a tudatot, és semmiféle alacsonysága sem oltja ki meggyőződését: „Én más vagyok, mint bármi más a világon, mindentől különböző, egyedül Istennel rokon."

Másrészt viszont a lélek rokon minden mással is. Mindeniknél valahogyan otthon érzi magát. Minden mond neki valamit: minden alak, minden mozgás, minden magatartás. És a lélek szüntelenül arra törekszik, hogy bennük a maga belső világát fejezze ki, hogy azt saját életének jelképévé tegye. Bárhol is találkozik valami jellegzetes alakkal, úgy érzi, hogy az a saját mivoltából fejez ki valamit, hogy

saját lényének egy vonására emlékeztet.

Nem így van-e a dolog? Hiszen ez az alapja minden hasonlatnak! A lélek mivolta legmélyén idegenül áll mindennel szemben, azt mondja neki: „Nem vagyok ez!" És viszont mindennel csodálatosan rokonságban állva úgy érzi, hogy a dolgok és a történések saját mivoltának a képei.

Íme egy ilyen jelkép, amely sok másnál szebb és kifejezőbb: a gyertya. Nem mondok vele neked semmi újat, bizonyára te magad is gyakran megérezted.

Nézd csak, hogyan áll a gyertyatartón! Széles és nehéz a gyertyatartó talpa, biztosan emelkedik ki ebből a törzse, a tetején pedig széles perem felett szorosan álló nyélből szökik a magasba a gyertya. Könnyed, vékony az alakja s mégis egyenes, ha mégoly magasra nyúlik is fel. Így áll a térben karcsún, érintetlen tisztaságban, de mégis meleg színével; határozott formája élesen kiemeli környezetéből.

Tetején lobog a láng, és ebből alakítja át a gyertya a maga tiszta testét meleg, sugárzó fénnyé.

Nem érzed-e, mikor előtte állsz, hogy valami egészen nemes érzés támad benned? Hiszen nézd csak, hogyan áll a maga helyén, szilárdan, a magasba törve, tisztán, előkelően. Érezd meg, hogy minden azt mondja benne: „Készen állok!" Semmi sem fut el belőle, semmi sem bújik ki, minden tiszta készenlét.

És feltartóztathatatlanul felemészti magát hivatása teljesítésében, miközben fénnyé és hővé alakul át.

Te erre esetleg azt mondod: „De hát mit tud minderről a gyertya? Hiszen nincs is lelke!"

Akkor adj te neki lelket!

Tedd meg saját lelked kifejezőjének! Amikor a gyertyára nézel, kelts fel magadban minden nemes tettrekészséget és mondd: „Itt vagyok, Uram!" Akkor majd úgy érezted, hogy a karcsú, tiszta gyertya a te lelkivilágodat fejezi ki. S légy rajta, hogy minden tettrekészséged igazi hűséggé erősödjön. Akkor majd megérzed: „Uram, a gyertya szimbolumában én állok előtted!"

Ne fuss el hivatásod elől. Légy állhatatos. Ne kutass mindig a miért, a minek után. Az élet legmélyebb értelme az, hogy az ember feleméssze magát igazságban és szeretetben Istenért, miként a gyertya is fénybe és hőbe alakul át.

A SZENTELTVÍZ.

Titokzatos a víz. Egészen tiszta és egyszerű, — Szent Ferenc „szűzi"-nek nevezte. Teljesen igénytelen, mintha semmit sem jelentene önmaga előtt. Önzetlen is, mintha csak azért volna, hogy másnak szolgáljon, tisztítson és üdítsen. De láttál-e már egyszer csendes és igen mély vizet, és belemerültél-e érző lélekkel annak szemléletébe? Megérezted-e ekkor, hogy milyen titokzatos a mélység? Hogy úgy tünt fel, mintha ott alant tele volna csodákkal, csábító és borzalmas csodákkal? Vagy megfigyelted-e már, amikor a víz mint folyam zúgva rohan és egyre csak zúdul és zúg? Vagy amikor a forgatag kering, örvénylik és magával húz? Ez olyan erővel nehezedik az ember kedélyére, hogy úgy kell magát kiszakítania annak hatalmából.

Titokzatos a víz. Egyszerű, átlátszó, önzetlen, készen arra, hogy tisztára mossa mindazt, ami bepiszkolódott, és felüdítse

a szomjazót. És ugyanakkor kifürkészhetetlen, nyugtalan, telve talánnyal és erőszakkal, s pusztulásba akar rántani. Találó képe azoknak a titokzatos ősokoknak, amelyekből az élet fakad és a halál integet felénk; képe magának az életnek, amely olyan világosnak tűnik fel és ugyanakkor mégis olyan rejtvényszerű.

Így azután értjük, miért teszi meg az Egyház a vizet az isteni élet, a kegyelem jelképének és hordozójának.

A keresztségből egykor új emberként jöttünk elő, „újjászületvén vízből és Szentlélekből", miután a régi ember a vízben elpusztult, meghalt.

És keresztvetéskor meghintjük homlokunkat és mellünket, jobb és balvállunkat „szentelt vízzel", az őselemmel, azzal a rejtvényszerű, tiszta, egyszerű és félelmetes elemmel, amely a természetfeletti életelemnek, a kegyelemnek jelképe és eszköze.

Az Egyház, amikor megszentelte, megtisztította a vizet. Megtisztította azoktól a sötét hatalmaktól, melyek benne szuny-

nyadnak. Ez nem egyszerűen üres szó! Akinek érzékeny a lelke, már megérezte ezt, megérezte a természeti erő varázshatalmát, amely kitörhet a vízből. És pusztán csak természeti ez az erő? Nem egyszersmind valami sötét, természeten kívüli valóság is? A természetben, annak minden gazdagságában és szépségében ott van a rossz is, a démoni is. A lelket eltompító városi élet az oka annak, hogy az embereknek sokszor már nincs is érzékük eziránt.

De az Egyháznak megvan az érzéke, és ezért „megtisztítja" a vizet minden istenellenességtől, és „megszenteli" azt, kérve Istent, hogy tegye kegyelmi erejének eszközévé.

Ha már most a keresztény belép az Isten házába, meghinti a homlokát, mellét, és vállait, vagyis egész mivoltát a tiszta és tisztító vízzel, azért, hogy megtisztuljon a lelke. Nem szép dolog-e ez? A kereszt jelében hogy egymásra találnak itt a tisztaságra vágyódó ember meg a megváltott természet és kegyelem!

Vagy ott van az este. „Az éjjel senkinek sem barátja" — tartja a közmondás. Van valami igazság benne. Mi a világosság számára vagyunk teremtve. Mielőtt az ember átadná magát az alvásnak, a sötétség hatalmának, amelyben kialszik a napvilág és az ember öntudata, a kereszt jelével és szenteltvízzel jelöli meg magát, a megváltott, a bűntől megtisztult természet jelképével: Isten óvja meg minden sötéttől! Hasonlóképpen cselekszik reggel is, amidőn újra felkel az álomból, az öntudatlanság sötétségéből és újra kezdi életét. Ez a szenteltvízzel való meghintés mintegy emlékezés arra a szenteltvízre, amelyből a keresztségben kelt fel Krisztus világosságára. Ez is igen szép szokás. Itt is a kereszt jelében találkozik a megváltott lélek és a megváltott természet.

A LÁNG.

Egy késő őszi este a mezőn keresztül vezet utad. Sötétség borul a tájra, s az idő hidegre fordul. Ebben a holt világban a lélek egészen egyedül érzi magát. Ösztönös erővel keres maga körül valamit, amihez hozzátapadhatna, de sehonnan sem érkezik válasz. A kopaszon álló fa, a hideg hegylánc, a puszta síkság, — minden kihalt. Ő az egyedüli élő körüskörül a pusztaságban. Ekkor egy fordulónál hirtelen fény ragyog föl... nem a lélek szólította-e elő? Nem úgy tűnik-e föl, mintha felelet volna a lélek keresésére? Mint valami régvárt, hozzátartozó valóság?

Vagy pedig késő este a homályos szobában ülsz. A falak szürkén, részvétlenül meredeznek, a bútorok némák. Ekkor jól ismert léptek zaja üti meg füledet, egy ügyes kéz megigazítja a kályhát, bent sercegni kezd, felcsap a láng... Nemde egy-

szerre mindent átváltoztat? Minden lelket kapott. Mintha egy halott ember arcán az élet biztató sugara villanna föl.

Igen, a tűz rokon az élővel, a mi élő lelkünk legtisztább jelképe, jelképe mindannak, amit mi bensőleg, elevenen megtapasztalunk: meleg és ragyogó, és mindig mozog, mindig fölfelé tör. Ha azt látjuk, hogy a lángnyelv szüntelenül fölfelé csapdos, hogy minden légáramnak enged ugyan, de mégsem lehet eltéríteni attól, hogy fölfelé törjön, hogy fönt lobog és meleget áraszt magából, nem érezzük-e meg, hogy a tűz mélységesen rokon azzal a bensőnkben lévő valamivel, ami szintén fényesen ég, világít és fölfelé tör, mégha a körülötte lévő alacsony hatalmak közben-közben le is nyomják? És ha látjuk, hogy a fény hogyan hatja át az egész környezetet, hogyan élteti és nemesíti át azt, hogyan lesz mindennek élő középpontjává, bárhol gyulladjon is meg, nem ismerjük-e föl itt annak a bennünk lévő titokzatos világosságnak szimbólumát, amely azért gyulladt ki ebben a világban, hogy

mindent átjárjon és mindennek hazát adjon, otthont teremtsen?

Igen, így van a dolog. Úgy ég a láng, mint szimboluma a mi belső világunknak, a bennünk lévő törekvő, világító, erős valóságnak: a szellemnek. Bárhol találkozunk is a lánggal, úgy érezzük, hogy lobogásával és fényével úgy szól hozzánk, mint valami élő. És ha a saját életünket akarjuk kifejezni, ha saját életünket akarjuk valahol megszólaltatni, lángot gyújtunk.

Így azután megértjük azt is, hogy ott is égnie kell a lángnak, ahol tulajdonképen nekünk is mindig lennünk kellene: az oltár előtt. Ott kellene állnunk, imádkozva, figyelmesen, összegyűjtve magunkban mindent, ami tiszta és erős, abban a titokzatos szent istenközelségben. Isten szeme rajtunk, s a mienk Őrajta. Legalább is így kellene lennie a mi részünkről. Ezt azáltal ismerjük el, hogy meggyújtjuk ott a lángot, mint saját életünk jelképét és kifejezését.

Gondoltál-e már arra, hogy az a lángocska ott az örökmécsesben — te vagy?

Hogy a te lelkedet jelenti? A földi láng egymagában semmit sem mond Istennek. Teneked kell azt megtenned Isten felé fordult lelked kifejezőjévé. Az istenközelség eme szent helyén kell igazában égnie a lelkednek, ahol egészen érte él, egészen lánggá, fénnyé alakul át Őérette. Lelkednek annyira otthon kell itt lennie, hogy az a csendes láng ott fenn a mécsesben valóban a te bensődet fejezze ki.

Feszítsd meg erőidet, hogy ez sikerüljön. A dolog nem olyan könnyű. De ha csak egy kicsit is közelebb jutottál hozzá, akkor a világító csendesség eme pillanatai után nyugodtan térhetsz vissza újra az emberek közé. A láng ott marad az istenközelség szent helyén, s te így szólhatsz Istenhez: „Uram, ez az én lelkem. Az mindig Nálad marad."

A HAMU.

Az erdőszélen szarkaláb virágzik. Sötétzöld levelei szeszélyesen szaggatottak. Nyúlánk kocsánya határozott vonalú és finoman hajlékony. Szirmai mintha nehéz selyemből volnának kiszabva, s olyan kékek, hogy ragyogásuk mint valami drágakőé betölti a levegőt. S ha most jönne valaki, letörné a virágot, s utána megúnván a tűzbe dobná...: csak néhány pillanat, s a pompázó virágból nem maradna visszza más, mint egy keskeny, szürke hamucsík.

Amit azonban a tűz itt rövid pillanatok alatt vitt végbe, ugyanazt teszi az idő állandóan minden élővel: a díszes páfránynyal, a magas királygyertyával, a hatalmas tölggyel. Ezt cselekszi a könnyed pillangóval, ezt a suhanó fecskével, ezt a fürge kis mókussal és a nehéz bikával. Mindig ugyanaz az eredmény, akár gyorsabban, akár lassabban megy is a do-

log, akár sebesülés vagy betegség, akár tűz vagy éhhalál legyen is az ok: egyszer csak minden virágzó élét hamuvá lesz.

A hatalmas termetből ritkás porrakás, amit minden kis szél tovafúj. A ragyogó szirmokból szürkés, lisztszerű por. A melegen duzzadó, érző életből szegényes holt föld, sőt még ennél is kevesebb: hamu!

Belőlünk is ez lesz. Hogy megborzadunk, ha nyitott sírba tekintve egy pár csont mellett néhány maroknyi szürke hamut pillantunk meg:

„Emlékezzél meg ember,
Hogy porból vagy
És a porba térsz vissza!"

Mulandóság — ezt jelenti a hamu. A mi mulandóságunkat, nem a másokét. A mienket. Az enyémet! Az én mulandóságomról szól, amikor a pap a nagyböjt elején az elmult virágvasárnapon még üdén zöldelő barka hamujával keresztet rajzol homlokomra:

„Memento homo
Quia pulvis es
Et in pulverem reverteris!"

Minden hamuvá válik. A házam, a ruhám, a bútorok, a pénzem, a szántóföld, a rét, az erdő. Kutyám, mely hűségesen kísér, és az állatok ott az istállóban. A kéz, amellyel írok, szemem, amellyel olvasok, és az egész testem. Az emberek, akiket szerettem, s az emberek, akiket gyűlöltem, s az emberek, akiktől féltem. Ami nagynak tűnt fel előttem a földön, és ami kicsinynek, megvetendőnek látszott: minden hamuvá válik... minden...

A TÖMJÉN.

„És egy angyal jöve és megálla az oltár előtt arany tömjénezővel; és sok jó illatszer adaték neki... és felszálla a jó illatszerek füstje a szentek imádságából, az angyal kezéből Isten előtt."

Így beszél a Titkos Jelenések könyve.

Mennyi nemes szépség van abban, amikor a tiszta tömjénszemeket a parázsra szórják, és a meglendített füstölőből fölfelé száll az illatos tömjénfüst! Olyan, mint egy szabályos ritmusú, illatos melódia. Nincs anyagi célja, tiszta, mint a dal. Értékeknek szép elpazarolása. Ajándékozó, mindent odaadó szeretet.

Épúgy van itt is, mint Bethániában, amidőn Mária drága nárduszolajat hozott és az Üdvözítő szent lábaira öntötte, hajával szárította, s a kenet illata betöltötte az egész házat. A szűkkeblűség akkor így morgolódott: „Mire való e vesztegetés?" Isten Fia azonban azt válaszolta: „Hagy-

játok őt, hiszen a temetésemre cselekedte." A halál titka volt itt, a szeretetnek, az illatnak, az áldozatnak titka.

És ugyanez történik a tömjénnel is: a szépségnek egy titka ez, mely egészen érdeknélküli és szabadon lendül a magasba. A szereteté, amely ég és elég, és a halálba megy. A sivár lélek itt is fönnakad és kérdezi: Ugyan, mire való mindez?

A tömjénezés illatáldozat, és a Szentírás maga mondja róla: ezek a szentek imádságai. A tömjénfüst az imádság jelképe, és épen azé az imádságé, amely nem gondol semmiféle érdekre, nem keres semmit, és úgy száll fel a magasba, mint az egyes zsoltárok után a Gloria Patri; ez csak imádni akar és hálát adni Istennek azért, „mert olyan fönséges."

Kétségtelenül, egy ilyen jelképbe játékosság is vegyülhet. Az illatfelhők dagályos, titokzatos hangulatokat is kelthetnek, és a tömjénezés az érzékekkel való puszta vallásos játékká is válhat. De ebben az esetben igaza van a keresztény lelkiismeretnek, ha óvást emel, és figyel-

meztet arra, hogy az imádságnak „lélekben és igazságban" kell történnie, hogy egészen tisztának és becsületesnek kell lennie. A vallás gyakorlásában azonban megnyilvánulhat filiszteri lelkület is, mely szűkkeblűségből, sivár lelkületből fakad, miként az iskárióti Judás zúgolódása. Itt az imádság szellemi haszonkereséssé válik, kimért és polgárilag józan akar lenni.

Az imádság eme fajtájának sejtelme sincs az imádság királyi gazdagságáról, mely ajándékozni akar. Semmit sem tud a mélységes imádásról, nem érezte meg az imádság lelkét, mely egyáltalán nem kérdi azt, hogy mirevaló, vagy mit használ ez, hanem fölfelé tör, mert szeretet, illat és szépség. És minél inkább szeretet, annál inkább áldozat is egyszersmind, és az illat az emésztő tűzből száll fel a magasba.

A FÉNY ÉS A HŐ.

Egyesülni vágyunk Istennel: belső szükségszerűség kényszerít erre. Lelkünk két hozzá vezető utat állít elénk, két különböző utat, amelyek azonban mind ugyanoda torkollanak.

Az egyesülés első útja a megismerésen és a szereteten keresztül vezet.

Megismerni annyi, mint egyesülni. A megismeréssel hatolunk be a dolgokba és vonjuk őket önmagunkba. Ezáltal sajátunkká válnak, életünk egy darabjává lesznek. De a szeretet is egyesülés. Nemcsak törekvés az egyesülésre, hanem már maga a szeretet is egyesülés. Amennyire az ember szeret valamit, annyira tartozik az őhozzá.

Ennek a szeretetnek azonban egészen sajátos jellege van. Ezt azzal fejezzük ki, hogy „szellemi" szeretetnek mondjuk. De a szó nem találó, hiszen szellemi egy másik fajtájú szeretet is, amelyről majd ké-

sőbb szólunk. Azt akarja tehát mondani: Ez a szeretet nem a nyugvó létben eszközöl egyesülést, hanem a mozgásban: a tudatban és az érzésvilágban.

Van-e erre valami külső kifejezőeszköz, valami jelkép? Igenis van, és pedig egy csodálatos szimbolum: a fény és az izzás.

Itt áll előttünk a gyertya, és ég sugárzó lánggal. Szemünk látja a fényt, felveszi önmagába, eggyé válik vele és mégsem ér hozzá. A láng megmarad önmagában, ugyanígy a szem is, és mégis egy bensőséges egyesülés megy itt végbe, egyesülés, amelyről azt mondhatnók, hogy telve van tisztelettel és tisztasággal. Minden érintés és keveredés nélkül, a tiszta látásban valósul meg.

Mély értelmű jelképe ez annak az egyesülésnek, amely Isten és a lélek között jön létre a megismerésben. „Isten az igazság", mondja a Szentírás. Aki megismeri az igazságot, már bírja is azt szellemileg. Isten ott áll annak a lelkében, aki az igazságnak megfelelően gondolkozik róla. Ezért „Istent megismerni" annyi, mint Ve-

le egyesülni, miként a szem is egyesül a lánggal, amikor a fényt nézi.

De a lánggal egyesülünk a hő által is. Érezzük az arcunkon, kezünkön. Érezzük, hogyan hat át és melegít fel minket, és mégis ugyanakkor a láng önmagában érintetlenül áll.

Ez a szeretet: egyesülés az Isten-lánggal a hő által, és mégis úgy, hogy semmi sem ér Hozzá. Mert az Isten jó, és aki a jót szereti, annak a lelkében már él is a jó. A jó az enyém, mihelyt szeretem, és annyira tartozik énhozzám, amennyire szeretem, s mégis semmit sem érintek rajta. „Isten a szeretet — mondja Szent János — és aki a szeretetben marad, Istenben marad, és Isten őbenne."

Istent megismerni és szeretni tehát annyi, mint vele egyesülni. Azért lesz az örök élet látás és szeretés. És ez nem azt jelenti, hogy éhesen fogunk állni előtte, hanem jelenti a legmélyebb belemerülést, töltekezést és kielégülést.

Már láttuk egyszer az előzőkben, hogy a láng a mi lelkünk jelképe. Most pedig

felismerjük benne az élő Isten jelképét is, „mert Isten világosság, és nincs benne semmi sötétség." Miként a láng fényt áraszt magából, úgy az Isten igazságot. És a lélek felfogja magába az igazságot, és benne egyesül Istennel, miként szemünk is látja a fényt, és ebben eggyé lesz a lánggal. És a láng hőt áraszt magából, — azonképen Isten is melegítő jóságot. De aki szereti Istent, az a jóságban eggyé lesz Ővele, miként a kéz és az arc a lánggal, amikor annak melegét érzi. A láng azonban önmagában marad érintetlenül, tisztán, nemesen, miként Istenről is az áll az írásban, hogy „hozzáférhetetlen fényben lakik." Ó, te világító és fénylő láng, — jelképe az élő Istennek!

Milyen jól megértjük most azt, hogy a húsvéti gyertya a nagyszombati megáldással Krisztus jelképévé válik, amikor pedig a diakonus a lángot ujjongva „Krisztus világosságának" hirdeti, meggyújtják rajta a templom lámpásait, hogy mindenütt az élő Isten világossága és tüze világoskodjék és izzék.

A KENYÉR ÉS A BOR.

Egy másik út is vezet Istenhez, de erről nem is beszélhetnénk, hacsak Krisztus maga nem mutatott volna reá, és ha a liturgia nem járna rajta olyan nagy bizalommal.

Nemcsak a látás, szeretés, az öntudat és érzés útján egyesülhetünk Istennel, hanem az élő valóság is kapcsolatba lép Istennel. Nemcsak megismerésünk és akarásunk tör feléje, hanem egész mivoltunk is. „Testem és lelkem ujjongva repes az élő Úr után" — mondja a zsoltáros, és csak akkor nyugszunk meg, ha létünkkel és életünkkel is kapcsolatba lépünk Vele. Ez nem jelenti a lét összekeverését, nem jelenti az élet összezavarását. Ilyenre gondolni nemcsak hogy vakmerőség volna, hanem értelmetlenség is, mert semmiféle teremtmény sem keveredhetik össze az Istenséggel. És mindamellett van a

megismerésen és szeretésen kívül egy másik egyesülés is: a létező élet egyesülése.

Mi vágyakozunk ez után, kell vágyakoznunk utána, és ez a vágyakozás igen szép kifejezésre is talál. A Szentírás és maga a liturgia adja ajkunkra a szót: úgy szeretnénk személyes életünkkel Istennel egyesülni, miként a test egyesül az étellel és az itallal. Mi éhezzük, szomjúhozzuk az Istent. Nemcsak megismerni és szeretni akarjuk Őt. Meg szeretnénk Őt ragadni, megtartani, bírni; igen, mondjuk ki bátran: enni, inni szeretnénk Őt, egészen magunkba fogadni, amig csak egészen jól nem lakunk Vele, egészen meg nem nyugszunk, egészen be nem telünk Vele. Az úrnapi liturgia az Úr szavaival mondja: „Az élő Atya küldött engem. Miként én az Atya által élek, úgy aki engem eszik, általam él."

Nemde ez az, amit akarunk? Magunktól nem mertünk volna soha ilyet követelni; attól kellett volna tartanunk, hogy bűnt követünk el vele. De minthogy most maga

az Isten mondja ezt, egész bensőnk ráfeleli: „Igen, így kell annak lenni."

Mégegyszer ismétlem, semmi olyanról nem lehet itt szó, ami ellenkezne az Istennek kijáró tisztelettel. Semmi olyanról, ami úgy tűnhetnék fel, hogy el akarnók tüntetni a határt, amely minket, teremtményeket Istentől elválaszt. Csak arról van szó, hogy hogy szabad megvallanunk azt, amit Ő maga mint vágyat oltott belénk. Szabad örülnünk annak, amit Ő végtelen jóságában nekünk ajándékozott. Krisztus azt mondja: „Az én testem valóban étel és az én vérem valóban ital..., aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az énbennem marad és én őbenne." „Miként az Atya megadta nekem, hogy önmagamban bírjam az életet, azonképen annak, aki engem eszik, élete lesz általam." Az Ő testét enni..., az Ő vérét inni... Őt enni... az élő Istenembert magunkba fogadni, mindazt, ami Ő és amit Ő bír. Nem több-e ez, mint amit mi magunktól kívánhattunk volna? És mégis teljesen az, amit bensőnknek óhajtania kell.

És milyen világosan fejeződik ki ez a kenyér és bor színében!

A kenyér eledel. Becsületes eledel, amely valóban táplál. Magvas eledel, amelyet sohasem lehet megúnni. A kenyér igaz és jó, a szónak mély, meleg értelmében. A kenyér színe alatt azonban Isten élő táplálék lesz számunkra, emberek számára. Antióchiai Szent Ignác azt írja az efezusi híveknek: „Mi kenyeret törünk, és ez legyen számunkra a halhatatlanság orvossága." Étel ez, amely egész valónkat az élő Istennel táplálja, és teszi, hogy Benne legyünk és Ő mibennünk.

A bor ital. Sőt a valóság az, hogy nemcsak olyan ital, amely a szomjat oltja. Erre való a víz. A bor azonban többet akar: „megvidámítja az ember szívét" mondja az írás. A bor nemcsak arra jó, hogy oltsa a szomjat, hanem hogy az öröm itala legyen: teljesség, túláradás. „Mily szép az én részegítő kelyhem", mondja a zsoltár. Érted, mit akar ez mondani? És érted, hogy a részegség itt egészen mást jelent, mint mértéktelenséget? Ragyogó szépség

a bor, illata, ereje van, amely mindent kitágít és megnemesít. És a bor színe alatt adja nekünk Krisztus az ő isteni vérét. Nem úgy, mint valami nagyon józan italt, hanem mint az isteni nagyszerűség túláradását. „Sanguis Christi inebria me — Krisztus vére részegíts meg engem", imádkozta Loyola Szent Ignác, a melegszívű lovagias férfiú. És Szent Ágnes úgy szól Krisztus véréről, mint a szeretetnek és a kimondhatatlan szépségnek titkáról: „Mézet és tejet szívtam ajkáról, és az Ő vére ékesítette arcomat", — imádkozzuk ünnepi zsolozsmájában.

Krisztus kenyér és bor lett. Étel és ital. Ehetjük és ihatjuk Őt. A kenyér hűség és állhatatos szilárdság. A bor merészség, földi mértéket meghaladó öröm, illat, szépség, tágasság és határtalan teljesedés. Az életnek, a bírásnak, az adakozásnak részegsége...

AZ OLTÁR.

Sokféle erő van az emberben: a megismerés által megragadja a körülötte lévő dolgokat, a csillagokat és hegyeket, a tengert és a folyót, a fát és az állatot, minden körülötte lévő emberi lényt, és mindezt bevonhatja saját belső világába. Szeretheti őket, de gyűlölheti is és el is taszíthatja magától; szembe helyezkedhetik velük, vagy vágyakozhat utánuk és magához vonhatja őket. Megragadhatja a körülötte lévő világot, és saját akarata szerint formálhatja azt. Az örömnek és a vágynak, a szomorúságnak és a szeretetnek, a nyugalomnak és az izgalomnak sokszoros hulláma járja át szívét...

Legnemesebb ereje azonban az: megismerni, hogy egy magasabb lény áll felette, ezt a magasabb lényt tisztelni és érte síkra szállni. Az ember elismerheti maga fölött az Istent, imádhatja Őt, és feláldozhatja magát Érte, azért, „hogy Isten dicsőíttessék."

De hogy az Isten fönsége az értelem előtt fölragyogjon, hogy az ember ezt a Fölséget imádja, s ne rekedjen meg önzően önmagában, hanem kilépjen önmagából, síkra szálljon Érte, hogy a fenséges Isten dicsőíttessék: ez az áldozat.

A lélek legmélyebb ereje, hogy áldozatot tud hozni. Az emberi lélek legmélyén honol az a nyugalom és világosság, amelyből az áldozat Istenhez emelkedik.

Ennek az emberben lévő legmélyebb, legcsendesebb és legerősebb valóságnak külső, látható jele az oltár. A templom szentélyében áll, lépcsők emelik ki abból a térből, amely kívülről maga is el van különítve az emberek munkaterétől, s különálló, miként a lélek szentélye. Szilárdan áll biztos talapzatán, miként az ember igaz akarata, mely ismeri Istent és kész arra, hogy Érte kiálljon. És a talpazaton ott nyugszik az oltár lapja, a mensa, egy szépen elkészített hely, amelyen az áldozatot bemutatják. Nem valami zeg-zúg, hanem szabad sík. Nem félig homályos, zavaros tett, hanem nyiltan áll mindenki

szeme előtt. Olyan, amilyennek az áldozatnak kell lennie a szív mélyén. Egészen világosnak az Isten szeme előtt, minden fenntartás és hátsógondolat nélkül.

De a kettő összetartozik: a külső oltár, és a lélek bensejében lévő oltár. Az a külső, amely a templomnak a szíve, és ez a belső, amely az élő emberi kebelnek, a belső templomnak legmélyén áll, amely templomnak kifejezése és jelképe az a külső templom a maga falaival és bolthajtásaival.

A VÁSZON.

Az oltárra terítik. Úgy áll a kehely és az ostya alatt, mint corporale, mint az Úr testét burkoló ruha. Ebbe öltözik a pap is: albába, vagyis fehér vászonba a szent áldozat bemutatására. Ez borítja az Úr asztalát is, amely fölött az isteni kenyeret nyujtják az áldozóknak.

Az igazi lenvászon nagyon nemes anyag: tiszta, fínom és erős. Mikor ilyen üde fehéren látom magam előtt, önkénytelenül is egy téli erdei séta jut eszembe. Egyszer egy hegyoldalhoz értem: frissen esett hó borította, mely érintetlen tisztaságban terült el a fekete fenyők között. Nem vitt rá a lélek, hogy durva cipőmmel keresztülgázoljak rajta. Mély tisztelettel kerültem meg... Így fekszik a tiszta vászon is az oltáron előkészítve a szent misztérium számára.

Elsősorban az oltáron van a helye, ott, ahol azt az isteni áldozatot mutatják be.

Már szóltunk arról, hogy az oltár hogyan emelkedik ki a szentélyből, mint a legszentebb hely. Említettük azt is, hogy a külső oltár a lélekben lévő belső oltár jelképe. Nem, több ennél: a látható oltár nemcsak jelenti a belső, szívbeli áldozatkészség oltárát, hanem a kettő össze is függ egymással. A kettő titokzatos módon egy. A tulajdonképeni, a tökéletes oltár, melyen Krisztus áldozatát mutatjuk be, élő egysége ennek a kettőnek.

Ezért szól az a fehér vászon olyan határozottan a szívünkhöz. Érezzük, hogy valaminek a bensőnkben válaszolnia kell reá. Úgy érezzük, olyan, mint egy hozzánk intézett felszólítás, szemrehányás, vágyakozás. Csak tiszta szívből fakad igazi áldozat; a vászon azonban azt a tisztaságot testesíti meg, amelynek lelkünkben uralkodnia kell, ha azt akarjuk, hogy áldozatunk kedves legyen Isten előtt.

És az a vászon sokat beszél nekünk a tisztaságról. Az igazi vászon fínom és nemes anyag. A durva, erőszakos természet még nem jelent tisztaságot. A mogorva vi-

selkedéshez semmi köze. Az ő ereje a fínomság ereje, az ő fegyelmezettsége nemes fegyelem. De erő él benne. A valódi lenvászon erős. Nem olyan könnyű pókháló, amelyet minden kis szél szétszaggat. Az igazi tisztaság nem betegesség. Nem fut el az élet elől, nem csatangol hamis álmok és téves eszmények világában. Az igazi tisztaság arcán az életöröm piroslik, és bátran állja a kemény harcot. És még egy dolgot mond a vászon a szemlélődő léleknek: ő nem volt kezdettől fogva olyan fínom és tiszta, mint amilyen most. Először durva, semmitmondó volt, s bizony sokat kellett mosni és fehéríteni, míg ezt a mostani illatos üdeségét elnyerte. A tisztaság nincs velünk adva. Az igaz, hogy kegyelem, az is igaz, hogy vannak emberek, akik ajándékképen kapták lelkükbe, és egész mivoltukon kiütközik a legbensőbb tisztaság üdesége. De ezek kivételek. Amit az emberek általában tisztaságnak szoktak nevezni, az igen gyakran nagyon kétséges érték, és csak annyit jelent, hogy még nem volt kitéve viharnak. Az igazi

tisztaság nem az elején áll, hanem a végén. Csak hosszú, kemény munkával lehet megszerezni.

Fehér, fínom, erős lenvászon borul az oltárra. Jelent tisztaságot, lelki nemességet, üde erőt.

Szent János Titkos Jelenése könyvének egyik helyén szó van „egy nagy seregről, amelyet senki sem volt képes megszámlálni, minden nemzetből és néptörzsből és népből és nyelvből. Ezek a trón előtt álltak hosszú fehér ruhába öltözötten," és egyvalaki megkérdezte: Ezek, akik hosszú fehér ruhába vannak öltözve, kicsodák, és honnan jöttek? És a felelet: „Ezek azok, akik nagy szorongatásból jöttek, és megmosták ruháikat és megfehérítették a Bárány vérében. Ezért állnak most az Isten trónja előtt és szolgálnak neki éjjel-nappal."

„Uram, öltöztess engem fehérbe", imádkozza a pap, amikor a szentáldozathoz készülve magára ölti az albát.

A KEHELY.

Egyszer, évekkel ezelőtt találkoztam a kehellyel. Természetesen már sok kelyhet láttam életemben, de találkozni, ott Beuronban találkoztam vele, amikor az a barátságos szerzetes, akire a szent edények voltak bízva, megmutatta nekem a sekrestye kincseit.

Széles lábon nyugodott a kehely, szilárdan, biztosan állva talapzatán. Karcsú szára keményen nyúlt ki belőle. Az ember megérezte rajta a felfelétörő, összepréselt tartóerőt. Valamivel a közepe fölött volt az éles körvonalú gombja, és végre a szár végén, ott, ahol egy keskeny gyűrű a nemes erőt még egyszer fegyelmezetten összefogta, nyúlt ki egy fínoman, szigorúan megformált virágkehely, és benne nyugodott a kehely szíveburka, a cuppa.

Mennyire megéreztem akkor a szent titkot!

Mintha biztos, mély alapból emelked-

nék ki a tartószár, összeszedett, fegyelmezett erővel, és ebből virágoznék ki az a forma, amely csak egyet tud: felfogni és őrizni.

Ó te tiszta, ó te szent, ó te titokzatos edény, mely csillogó mélyedben rejted az isteni vércseppeket, a termékenyítő édes vérnek kimondhatatlan misztériumát, mely tiszta tűz, tiszta szeretet!

És tovább szőttem gondolataimat. De nem, ezek nem voltak gondolatok, ez megérzés volt, látás volt: nem az egész világ áll-e itt előttem? Az egész teremtés, amelynek végső elemzésben csak egyetlen értelme van? Az ember, az élő ember, a testből és lélekből álló ember, az ő dobogó szívével... Nem mondta-e ki Szent Ágoston azt a fenséges gondolatot: Az az én emberiségem legmélyebb lényege, hogy „képes vagyok felfogni Istent?"

A PATÉNA.

Reggel volt. Felmentem a magaslatra, s azután letekintettem. Mélyen alattam terült el a tó, körülötte emelkedtek a kora reggel fényében a csendes, magas hegyek. Minden olyan tiszta volt. Oly üde az ég ott fent és oly frissek a fák nemesvonalú koronájukkal. És egész bensőm annyira tele volt tiszta, vidám erővel, hogy úgy tűnt fel, mintha láthatatlan, hangtalan források fakadnának bennem, és mindez világosságba és tágasságba emelkednék fel.

Akkor megértettem azt, hogy a szív úgy túláradhat hogy az ember megáll, felemeli tekintetét, s kitárja karját szélesen, mint egy paténát a végtelen Jóság, a világosság Atyja, az Isten felé, aki maga a Szeretet, és feláldozza neki mindazt, ami körülötte és az ő benső világában mindent meghaladó csendben felduzzadva és ragyogva áll. Úgy kell feltűnnie

előtte, mintha minden az ő kezének paténájából emelkednék fel tisztán és szentül.

Milyen szellemi magaslaton is állt egykor Krisztus, és mutatta be szeretetét, lüktető életét, mint teljesen elégő áldozatot a mennyei Atyának! Azon a magaslaton, amelynek előfoka volt a Mória hegye, amelyen Ábrahám mutatta be áldozatát. És előtte ismét az a hely, ahol a királyi pap a maga engesztelő áldozatát ajánlotta fel. És ismét az a hely, ahol az ősidőkben Ábel ajándéka szállt tisztán az égbe.

Ez a magasság szüntelenül az ég felé tör. Mindig kitárva az isteni kéz, folytonosan száll föl belőle az áldozat, amikor a pap — vagy nem is ő, mert hiszen az ember csak haszontalan eszköz — az oltárnál áll és kiterjesztett kezeivel felemeli a kehelytányért, a paténát a fehér kenyérrel. „Fogadd el, ó szent Atya, mindenható örök Isten ezt a szeplőtelen áldozatot, amelyet én, méltatlan szolgád ajánlok föl Neked, az én élő és igaz Istenemnek, megszámlálhatatlan bűneimért, sértéseimért

és hanyagságaimért, és az összes körülállókért, hogy nekem és nekik is üdvösségünkre váljék, az örök életre."

AZ ÁLDÁS.

Csak az áldhat, akinek hatalma van. Csak az áldhat, aki teremtő erővel rendelkezik. Csak az Isten áldhat.

Áldva tekint Isten az ő teremtményeire. Nevükön szólítja őket. Mindenható szeretete a teremtmény szívére és legmélyebb lényegére irányúl, és Isten kezéből árad a termékenyítő, nevelő, gyógyító, megszentelő erő: „Rátok akarok tekinteni, és fejlődésnek akarlak indítani benneteket."

Csak az Isten áldhat. Mert az áldás rendelkezés azzal, ami létezik és ami tevékenykedik. Az áldás a teremtés Urának hatalmi szózata, jövendölés és igéret a gondviselés Urától. Az áldás jó sorsot jelent.

Nietzsche a lázadás szavát mondta ki ezzel: „Imádkozókból áldásadókká kell lennünk." Ő jól tudta, mit akart ezzel mondani. Csak az Isten áldhat, mert Ő az élet Ura. Mi ezzel szemben természetünknél fogva, lényegesen, kérők vagyunk.

Az áldás ellentéte az átok. Ez a halál ítélete, a szerencsétlenség pecsétje. Ez is egy arcra, egy szívre irányúl. Ez azonban annak az Úrnak a parancsa, aki elzárja az élet forrását.

De Isten részt juttatott ebből az áldó és átkozó hatalomból mindazoknak is, akiknek hivatása az életfakasztás. A szülőknek: „Az atya áldása házat épít a gyermekeknek;" és a papnak. Ezeknek a hivatása, hogy természeti és kegyelmi életet fakasszanak. Erre vannak rendelve természetüknél fogva, hivatásuknál fogva.

És valaki hatalmat nyerhet az áldásra, ha maga egészen megtisztúl, ha már nem önmagát keresi, hanem mindenestül a lélek szolgálatába akar állni.

De az áldás hatalma azért mindig csak az Istentől jön. Elapad, ha valaki azzal az igénnyel áll elő, hogy a saját erejéből adja az áldást. Mivoltunknál fogva mi csak kérelmezők vagyunk. Áldástosztókká csak Isten kegyelméből leszünk. Épúgy, mint ahogy az igazi parancsolásra is csak Isten kegyelméből van hatalmunk.

És ami áll az áldó hatalomra, az áll az átkozó hatalomra is: „Az anya átka lerombolja őket," „a házakat," az életet, az üdvösséget.

Amit a természet itt csak jelképez, az válik teljessé a kegyelemben. Mert ami az áldásban tulajdonképen hatékony, ami tulajdonképen benne áramlik az igazi áldásban, a lényegesben, aminek minden természeti áldás csak jelképe, az az Istennek saját élete. Isten önmagával áld. Önmagát adja az áldásban. Az Ő áldása isteni életet fakaszt: „az isteni természet részeseivé tesz minket." Ez azonban kegyelem, tisztára ajándék, amelyet Krisztusban kaptunk. Ilyen az az áldás, amelyben Isten önmagát adja nekünk a kereszt jele által.

Az isteni áldásnak ezt az erejét adta meg mindazoknak, akik Őt képviselik. A keresztény házasság titka révén megkapták az atya és az anya. A papszentelés titka által a pap. A keresztség titka és a bérmálás királyi papsága által az részesült benne, aki „szereti az Istent teljes szívéből, egész lelkéből, minden erejéből, és

szereti felebarátját is, mint önmagát." Mindezeknek megadta az Isten az Ő saját életével való megáldásnak hatalmát. Mindegyiknek különböző módon, hivatásának megfelelően.

Az áldás a kéz által, a kéznek mozdulata által jut kifejezésre. Az áldó kéz a fejen nyugszik a bérmálásnál és a papszentelésnél, hogy rajta keresztül áradjon át az, ami felülről jön, ami az Istenből fakad. A kéz rajzolja a homlokomra a kereszt jelét, vagy formálja az ember felett, hogy általa kiáradjon Isten gazdagsága. Mert a kéz az, amely oszt, ő teremt, ő formál, ő ajándékoz.

A legnagyobb áldás azonban, ha magával a Legszentebbel történik, Krisztus testével az Oltáriszentségben. De ezt igen nagy tisztelettel és a titoknak kijáró fegyelmezettséggel kell végezni.

A SZENT TÉR.

A természeti térnek, mint tudjuk, három irányú kiterjedése van. Ez az alapja annak, hogy a tér nem khaosz, hanem rendezett valami: az egymásmellett, egymásfölött, egymásmögött állók rendje. Ez teszi, hogy életünket alakíthatjuk, mozoghatunk, hogy építhetünk, alkothatunk, lakhatunk.

A természetfölötti, szent tér is rendezett valami. Megalapozását a misztériumban bírja. A templomot úgy építik, hogy nyugatról kelet felé, a Nap fölkelte felé nézzen. A napív húrja szeli át. A templom kapja az első és utolsó sugarakat. Krisztus a megszentelt világ Napja. A Nap pályájának iránya szabja meg a szent tér irányait, valamint minden építkezésnek, alakzatnak az irányát is, amely helyesen van beállítva az örökkévalóság felé.

Amikor a pap az evangéliumot olvassa, a misekönyvet balra fordítja, észak felé,

mert hiszen az oltár kelet felé néz. Délről jön a szent ige, és észak felé halad. Ez nemcsak történelmi emlékezés akar lenni, arra, hogy egykor a Földközi tenger felől jött fölfelé. A dél ugyanis a fény teljessége, a természeti világosság jelképe. Az észak a hidegnek és a sötétségnek szimboluma. A világosságból jön az Isten Igéje. Ő, aki a világ Világossága, a sötétségben világoskodik, és behatol a homályba, ha talán majd ott befogadják.

Egy másik irány is van, és ez felülről lefelé halad. Amikor a pap előkészíti az áldozatot, fölemeli a paténát és a kelyhet. Mert „ott fönt" van az Isten, „a Szent a magasságban." Fölfelé emelkedik a kérő tekintet és a kéz is: a mélységből (de profundis) „a szent magasságba." És ha a püspök vagy egy pap megáld valakit, kezét a térdelőnek fejére teszi, vagy az előtte álló tárgyra helyezi. Mert minden teremtmény „alant" van, és az áldás a Magasságbelitől jön. Ez a szent tér harmadik iránya, új kiterjedése. A lélek iránya: a vágynak, az imádságnak és az áldozatnak

iránya. Az Isten iránya: a kegyelem, a beteljesítés, és a szentség iránya.

A szent tér három irányú kiterjedése tehát így alakul:

Az első irány: szemben a felkelő Nappal, és ez a Nap: Krisztus. Feléje irányúl a hívők tekintete. Belőle árad lefelé a mi szívünkbe az isteni fénysugár. A lélek nagy beteljesedése, és Isten leereszkedése.

A második irány északról dél felé mutat, és a sötétség néz ez irányban a világosság felé, mely az Isten igéjében ragyog. Az égő szív természete, hogy világítani és melegíteni akar.

És a harmadik irány alulról fölfelé vezet: a lélek mozgása vágyban, imádságban, és áldozatban a mélységből a Magasságbeli trónjához. A válasz erre a teljesedés, amely a kegyelemben, áldásban és szentségekben árad lefelé.

A HARANGOK.

A templom belső tere Istenről beszél. Ez a tér az Úrnak van szentelve, és egészen betölti az Ő szent jelenléte. Hiszen a templom Isten háza, kiszakítva a világból, körülzárva falakkal, boltozattal. Ez a tér befelé, a rejtett felé fordul és Isten titkairól szól.

És a templomon kívüli tér? Az a nagy tágasság a síkságok felett, amely minden irányban határtalanul terjeszkedik? Amely a magasba, a végtelenbe feszül? Amely mélyen lent a völgyben nyugszik hegyektől körülvéve? Hát az nincs kapcsolatban a szentéllyel?

Ó, bizonyára az is! Az Isten házából emelkedik ki a torony a szabadba, és mindjárt le is foglalja azt Isten számára. A toronyban, az állványon nehéz ércharangok. Tengelyük körül lengenek; szépen kidolgozott testük egészen meglendül, és egymásután bocsátja ki magából az űrbe

a hangokat. Küldi a kellemes hanghullámokat, hol világos és gyors, hol nehéz és teljes, hol lassú és mélyen bongó hangokat. A hangok kiáradnak a harangból, átjárják a messzeséget, és eltöltik azt a szentély üzenetével.

A nagyvilágnak szóló üzenet ez, Istentől jövő határ- és végnélküli üzenet, a vágynak és a végnélküli teljesedésnek üzenete.

A „vágy emberét" szólítják, akinek szíve nyitva áll a nagy messzeség előtt.

Igen, ha a harangok hangját halljuk, megérezzük a messzeséget. Ha a toronyból árad le hangjuk és minden irányban határtalanul hangzik el, magával ragadja vágyunkat a nagy messzeségbe, míg egyszercsak rá nem eszmélünk, hogy a teljesedést nem a síkságnak kékbe vesző szélén kell keresnünk, hanem a bensőnkben.

Ha a harang szava a hegy tetején álló templomból árad le a völgybe, vagy onnan emelkedik föl a kéklő magasságba, kitágul a kebel, s érzi, hogy ő sokkal tágasabb, mintsem gondolta volna.

Vagy messziről érkezik a harangszó s behatol az alkonyodó zöld csendességen át az erdőbe; nem tudom, honnan jön, csak azt érzem, hogy messziről, igen messziről. Istenem, mi minden nem ébred fel akkor lelkünkben! Régen elmult dolgok elevenednek meg, úgy, hogy csak megállunk és figyelünk és elgondolkozunk: „Ugyan mi ez?"

És akkor megérzi az ember a messzeséget. Olyan ez, mintha a lélek kiterjesztené szárnyait, áthidalná a messzeséget, mintha felelne a végtelenség távolról jövő hívására.

„Ilyen tág a világ" — mondja a harang. „Ennyire tele van vággyal... Isten szólít minket... Egyedül Őbenne van a béke..."

Ó Uram, tágasabb az én lelkem, mint a nagyvilág. Mélyebb, mint minden völgy együttvéve. És vágya fájdalmasabb, mint a messzeségbe vesző harangszó.

Uram, csak Te egyedül tudod betölteni a lelkem, egyedül csak Te...

A SZENT IDŐ.

A nap minden órájának megvan a maga jellegzetes arca. De három időpont különösen határozott vonásokkal jelenik meg előttünk: a reggel, az este és kettejük között a dél. És mindezek meg vannak szentelve.

A REGGEL.

A reggel arca minden más időnél jellegzetesebben, tisztábban ragyog. A reggel a kezdet. A születés titka ismétlődik meg minden reggel. Az alvásból jövünk, amelyben életünk megifjodott, és határozottan, erősen érezzük: „Élek! élek!" És ez az átélt lét imádsággá válik. Afelé fordul, Akitől jön: „Istenem, Te teremtettél engem, köszönöm Neked, hogy élek. Köszönetet mondok Neked mindazért, amim van és ami vagyok." És ez az új élet érzi az erejét és tettre tör. Az előtte álló nap felé, annak feladatai felé fordul. Ez is imádsággá válik: „Uram, a Te nevedben és a

Te erődben kezdem meg a napot. Legyen amit teszek Érted végzett munka!"

Ez a reggel szent órája. Az élet felébred. Mélyen átérezve saját létezését, a teremtmény tiszta háláját viszi az Úr színe elé. Istentől jőve, és Isten erejében, új, teremtő-alkotásra kél föl, napi munkájához fog.

Látod, mi minden függ a nap első órájától? A nap kezdete ez. Az ember belefoghat a napba kezdés nélkül is, belelódulhat anélkül, hogy gondolkozna, hogy akarna. Csakhogy akkor ez nem „nap" többé, hanem egy darab értelmetlen, kifejezéstelen idő. Ezzel szemben a nap út, mely irányt akar. A nap munka, mely határozott akaratot követel. Egy nap egész életedet magába foglalja. Életed olyan, mint egy nap. Ennek azonban arculattal is kell bírnia.

Akarat és irány és Isten felé tekintő arc, — mindez együtt adja a reggelt.

AZ ESTE.

Az esténck is van titka, és pedig a ha-

lál titka. A Nap leáldozóban van, az ember pedig készül, hogy bevonuljon az alvás csendjébe. A reggel tele volt a megújult élet előérzetével, este azonban az élet fáradt és nyugalmat keres. És keresztül cseng rajta a halál titka. Sokszor észre sem vesszük ezt, mert belsőnk még egészen tele van a jelen élet képeivel, és a következő nap vágyától, terveitől feszül. Némelykor egészen csendesen megszólal, mint valami távoli sejdítés. De vannak olyan esték is, amikor nagyon is érezzük, hogyan hajlik az élet a nagy homály felé, „amikor már senki sem munkálkodhatik."

És minden attól függ, hogy megértjük-e a halál titkát? A halál nemcsak annyit jelent, hogy az élet a vég felé közeledik. A halál az élet utolsó felszólítása, az élet utolsó, döntő tette. Ami az egyes ember vagy az egyes népek történetében végbemegy, sohasincs készen, sohasincs befejezve. Minden attól függ, mit csinál belőle az ember vagy a nép. Attól függ, hogyan helyezkedik el vele szemben, hogy valami

újat alkot-e a már megtörténtből, és pedig jót-e vagy rosszat? Gondoljunk például arra, hogy egy népet nagy szenvedés ér. A dolog megtörténik, de még ezzel nincs befejezve. A nép kétségbe eshetik, de meg is térhet és újra kezdhet. És csak ekkor válik teljessé az, ami már régen megtörtént. Ezért a halál legmélyebb értelme: ez az a végső szó, amelyet az ember intéz saját elmúlt életéhez, az a végső arckifejezés, amelyet életének ad. Arról a nagy elhatározásról van szó, hogy az ember mégegyszer kezébe ragadja-e egész életét? A bánat megragadja, és tüzében megtisztítja azt, amit elhibázott; a véghezvitt jókért a hála és az alázat megadja Istennek a néki járó tiszteletet, és mindez belevetve az Isten iránti feltétlen odaadásba; vagy pedig az ember elcsügged, és engedi, hogy élete méltóságnélküli, erőtlen végbe csússzon át. Akkor nincsen tulajdonképen vége, hiszen egyszerűen csak megszűnik. Nincsen formája, nincsen arculata.

Ez „a halál nagy művészete": a művé-

szet, mely az elmúlt életet egyetlen igenben Istennek szenteli.

Lásd, minden este gyakorolnunk kellene ezt a nagy művészetet, hogy az életnek valódi befejezést adjunk, mert csak ez kölcsönöz az elmúlt dolgoknak végleges értéket, örök arculatot.

Az est órája a befejezés órája. Isten előtt állunk, megsejtve azt, hogy egykor majd szemtől-szembe fogunk állani Vele, hogy megtegyük az utolsó számadást. Megérezzük, mi van ebben a szóban: „megtörtént." A jó, a rossz, az elvesztés, az elpocsékolás. Isten felé állíthat be minket, Ő feléje, „Akinek minden él", az elmúlt épúgy, mint a jövendő, és Aki még az elveszettet is vissza tudja adni a bűnbánónak. És Ő előtte adjuk meg az elmúlt napnak a végleges arckifejezést. Ami abban hibás volt, megragadja a bánat, „jóvá teszi", ami pedig jó volt, arról az őszinte hála lehánt minden hiúságot. És a feltétlen bizalom minden bizonytalant, minden elégtelent, szegényest és homályosat belemerít Isten mindenható szeretetébe.

A DÉL.

Reggel fölkel az élet. Fölfelé emelkedik: először gyorsan és örömmel, azután növekszenek az akadályok és a haladás egyre lassúbbá válik. Végre eléri a delelőt, és egy kissé megpihen. Rövidesen aztán megindul lefelé. Egyre fáradtabb lesz, míg végre egy újabb, rövid ideig tartó föllendülés után bevonul az éjjel csöndjébe.

Az emelkedés és a hanyatlás között azonban, a nap legmagasabban álló választópontján van még egy rövid, csodálatos pillanat, lélekzetvétel, a nap közepe: a dél. Ekkor az élet nem a jövőbe tekint, mert nem halad előre. A hanyatlás még nem indult meg, és így nem is tekint visszza az elmúlt időre. Áll, de nem tétlenül. Ez az állás még tele van a pályafutás teljes lendületével. A tiszta jelenben áll. És tekintete a messzeségbe vész. De nem, egyáltalán nem irányúl térre vagy időre, hanem az örökkévalóságba.

Milyen mélységes a dél pillanata! A városban, ahol minden zajlik, ahol nincs hallgatás és megállás, nem érzed ezt. De

menj csak ki a gabonaföldekre, vagy nyáron a csendes rétre, amikor a Nap épen a választóponton áll, s a lég izzik, — milyen mélyen meg fogod érezni akkor ezt! Te állsz, és elsüllyed körülötted minden idő. Az örökkévalóság tekint le rád. Az örökkévalóság minden órába beleszól, a déllel azonban szomszédságban áll. Akkor az idő vár és kitárul. A dél tiszta jelen, a nap teljessége.

A nap teljessége... az örökkévalóság közelsége... várni és megnyílni... Távolról hangzik az Úrangyalára szólító déli harangszó, és belemondja a néma délbe a megváltó szózatot: „Kezdetben vala az Ige, és az Ige Istennél vala, és Isten vala az Ige..."

„Az Úr angyala köszönté Szűz Máriát
És ez méhében fogana a Szentlélektől.
És mondá Mária: Íme, az Úrnak szolgálóleánya,
Legyen nekem a te igéd szerint.
És az Ige testté lőn
És miköztünk lakozék."

Egyszer eljött az emberiség napjának

dele, „az idők teljessége." És vala egy ember, akiben megvolt ez a teljesség, és várt. Ez az ember: Mária. Nem sietett. Nem nézett sem előre, sem hátra. Az idő teljessége volt őbenne, a tiszta jelen, nyitva az örökkévalóság számára, és várt. És az örökkévalóság lehajolt, a híradás megjött, és az örök Ige testet öltött az ő tiszta méhében.

A harang belemondja ezt a titkot a mi napunkba. A keresztény nap delében mindig újra megelevenedik az emberiség napjának titka. Minden időkön át zeng az idők teljessége.

Egész életünknek az örökkévalóság közelségében kellene állnia. Mindig meg kellene lennie bennünk annak a csendességnek, amely nyitva áll az örökkévalóság felé, és figyel. Az élet azonban hangos, és túlkiabálja azt. Ezért nekünk meg kellene állnunk legalábbis a szent déli órában, Úrangyalakor, félre kellene tolnunk mindent, ami odatolakodik, csendben kellene maradnunk és figyelnünk a titokra, amelyben „amikor mindenre

mélységes csönd borult, az örök Ige leszállt a királyi trónról," egykor a külső, történeti valóságban, de mindig újra és újra az egyes lelkekben.

És az ember mennyire egynek érezheti magát ebben a csendes pillanatban mindazokkal ott künn, akik hasonló csendben állnak! Milyen mély közösségbe juthatunk ily módon, hogyan köszönthetünk így ki mások felé, hogyan küldhetjük így nekik áldásunkat...

ISTEN NEVÉBEN.

Eldurvultunk. Sok mélységes és fínom dologról már semmit sem tudunk. Ezek közé tartozik a szó is. Külsőséges valaminek tartjuk, mert már nem érezzük meg benne a belső tartalmat. Azt véljük, hogy csak futólagosan elhangzó valami, mert már nem érezzük erejét. Nem lök, nem üt, hanem csak csengés-bongásból álló könnyed képződmény számunkra. Mindazáltal igaz, hogy a szó valami szellemi valóságnak fínom teste. A szóban összetalálkozik és kifejezésre jut egy dolognak a lényege és valami a mi saját lelkünkből, amely az illető dolog előtt bennünk megszólal.

Legalábbis így kellene lennie. És biztos, hogy így is volt az első embernél.

A Szentírás első lapján azt halljuk, hogy Isten „az ember elé vezette az állatokat," hogy az nevet adjon nekik. Nyitott érzékekkel és látó lélekkel nézett az ember a külsőn keresztül azok lényegébe, és

ezt ki is mondta a nekik adott névben. Lelke válaszolt a teremtménynek hozzá intézett szavára. Megmozdult az emberben valami, ami különösebb kapcsolatban volt annak a teremtménynek mivoltával, s ez érthető is, hiszen az ember az egész teremtett világ egységes foglalata. Ezt a két elemet, a külső dolog lényegét és az ember belsejében erre adott választ élő egységbe foglalva, a névben mondotta ki.

A névben eszerint egybekapcsolódott egy darab a külső világból, meg egy darab az ember belső világából, és ha az ember kimondotta a szót, felébredt a lelkében a dolog lényegének képe, s felhangzott az, ami az ő belsejében erre a képre válaszolt. Így a név csodálatos jel volt, amelyben az ember ráeszmélt a világra és önmagára.

A szavak nevek. A beszéd pedig a dolgok nevével való bánásmód helyes művészete; a dolgok lényegével és a saját lelkünk lényegével, azoknak Isten-akarta egybehangzásában.

De ez a bensőséges kapcsolat a terem-

tett világ és a saját énünk között nem maradt állandó. Az ember vétkezett, és a kötelék elszakadt. A dolgok idegenekké, sőt ellenségesekké lettek előtte. Nem nézett többé beléjük tiszta tekintettel, hanem sóvárogva, uralkodni vágyóan, és egyszersmind a bűnös ember bizonytalan tekintetével. Azok azonban becsukódtak előtte, és elrejtették mivoltukat. De saját önmaga is kicsúszott a kezéből, mert önzően akart érvényesülni. Nem uralkodott többé önmagán úgy, mint előbb, nem tekintett többé gyermeki szemmel saját lelkébe. Lelke kiesett a hatalmából, és ő most már nem ismerte önmagát, nem rendelkezett önmagával.

A név-szó most már nem kapcsolja ösz-sze számára eleven egységbe a dolog és az ember lényegét. Nem ragyog többé feléje abból az Istennel békeszövetségben álló teremtmény teremtői gondolata. Csak egy szétszaggatott képet lát benne. Csak a lényegnek homályos sejtelemmel és vággyal megzavart hangja szól abból feléje. És ha egyszer jól meghallja a szót,

megáll, figyel, eszmélődni kezd, és nem találja meg már többé az értelmet. Zavart, rejtvényszerű marad előtte, és fájdalmasan érzi, hogy vége a paradicsomnak.

De már ez sincs többé. Mi emberek annyira felületesekké váltunk, hogy még a szétrombolt szavak miatti fájdalmat sem őriztük meg. A neveket egyre gyorsabban mondtuk ki, egyre felületesebben és külsőségesebben, és egyre kevésbbé gondoltunk azok lényegére. Úgy adjuk tovább ezeket, miként egy pénzdarabot adnak kézről-kézre: nem tudjuk milyen, mi van rajta, csak annyit tudunk, hogy ennyit és ennyit kapunk érte. Ilyen gyorsan szálltak a szók szájról-szájra. A szók belsője nem szólalt meg többé, a dolog lényege nem hangzott ki belőlük, a lélek nem ismert bennük önmagára. Puszta szó-pénzekké lettek, jelentették ugyan a dolgot, de nem nyilatkoztatták ki azt. Már csak egyszerű jelek voltak, azért, hogy mások megértsék, mit akarunk.

A nyelv az ő szavaival ezek szerint nem jelent már többé érintkezést a dolgok lé-

nyegével, nem találkozik bennük egymással a dolog és a lélek. Sőt már az elveszett paradicsom utáni vágy sincs meg, s a beszéd csak valami sietős zörgés a szópénzekkel, miként a pénzszámláló gép gazdálkodik a pénzdarabokkal, anélkül, hogy valamit is tudna róluk.

Csak elvétve riadunk fel. Akkor azután egyszerre úgy hangzik felénk egy szóból, mintha az ősokok mélyéről törne föl a hang. A lényeg szólít minket. Vagy pedig a papiroson látjuk a szót, és azokból a fekete jelekből hirtelen világosság támad. A „név" lép elő, a lényeg, a lélek felelete. És ilyenkor újra átéljük azt az ősélményt, amelyből a szó fakadt, amelyben a lélek a dolog lényegével találkozott. Érezzük azt a csodálkozó nézést, a szellemi megragadást, amellyel az ember az előtte álló új valóság lényegét fogta meg, és saját belsejében formálta ki a szó alakjában. Tág térbe lépünk be, a mélységbe süllyedünk alá, és a szó ismét az az első alkotás, amelyre Isten szólította fel az embert. De rövidesen ismét minden el-

süllyed, és tovább zörög a számlálómasina...

Meglehet, hogy egyszer majd találkozol ily módon az „Isten"-névvel.

Ha az előzőket végiggondoljuk, megértjük, hogy az ószövetségi hívők sohasem ejtették ki az Isten nevét. Helyette „az Úr" nevet használták. Mert a zsidó nép különös kiválasztottsága annyit jelentett, hogy közvetlenebbül megérezte mint más népek Isten valóságát, Isten közelségét. Jobban megérezte mint mások az Isten nagyságát, fenségét, félelmetességét. Neki jelentette ki Isten az ő nevét Mózes által: „Az én nevem: Aki van." „Aki van", aki nem szorul senkire, aki egészen önmagában áll, aki minden létnek és erőnek foglalata.

A választott nép előtt Isten neve Isten lényegét fejezte ki. Úgy látta, hogy Isten mivolta ragyog ki e névből. Úgy számított előtte, mint maga az Isten, és úgy félt az Ő nevétől, mint egykor magától az Istentől a Sínai hegyen. Hiszen Isten úgy beszél a saját nevéről, mint önmagáról: „Ott

lesz az én nevem", — mondja a templomra vonatkozólag. És a Titkos Jelenések könyvében megígéri annak, aki hűségesen kitart, hogy „oszloppá teszi őt Isten templomában" „és ráírja az Ő nevét," vagyis megszenteli, és önmagát ajándékozza neki.

Így azután értjük a parancsot: „Uradnak, Istenednek nevét hiába ne vedd!" Megértjük azt is, miért tanít minket az Üdvözítő így imádkozni: „Szenteltessék meg a Te neved," és hogy „Isten nevében" kell kezdenünk minden dolgunkat.

Titokzatos az Isten neve. A végtelen lény mivolta ragyog ki belőle, annak a lényege, „Aki van", a létnek és a végtelen fenségnek mérhetetlen teljességében.

És ebben a szóban él saját lelkünk legmélyebb mivolta is. Legbensőbb lényegünk válaszol Istennek, mert a lélek elszakíthatatlanul Istenhez tartozik. Ő teremtett minket és önmaga felé irányított be, úgy, hogy nincs nyugta lelkünknek, míg csak Vele nem egyesül. Nincs is más értelme létünknek, mint az, hogy szeretet-

közösségben egyesüljön Istennel. Mindez, ami egész nemességünk, lelkünk lelke él ebben a szóban: „Isten" és „Én Istenem". Eredetem és végcélom, létem kezdete és vége, imádás és vágy és bánat és minden.

Az Isten neve tulajdonképen minden. Kérjük tehát Tőle, tanítson meg arra, hogy sohase „vegyük hiába" az Ő nevét, hanem hogy „megszenteljük" azt. Kérjük, ragyogjon fel számunkra az Ő neve dicsőségben. Sohase váljék neve előttünk ércpénzzé, mely élettelenül vándorol kézről-kézre, hanem maradjon számunkra végtelenül értékes és háromszor szent.

Úgy akarjuk tisztelni Isten nevét, mint Őt magát. És Őbenne tiszteljük saját lelkünk szentélyét is.

Vége.

TARTALOMJEGYZÉK

Kíséretül 7
A keresztvetés 14
A kéz 16
A térdelés 21
Az állás 23
A járás 26
A mellverés 30
A lépcső 34
A templom kapuja 38
A gyertya 42
A szenteltvíz 46
A láng (Örökmécs) 50
A hamu 54
A tömjén 57
A fény és a hő 60
A kenyér és a bor 64
Az oltár 69
A vászon 72
A kehely 76
A paténa 78
Az áldás 81
A szent tér 85
A harangok 88
A szent idő 91
Isten nevében 100

PROHÁSZKA OTTOKÁR ELMÉLKEDÉSI KÖNYVEI:

Rorate coeli
P 1·—

Gloria in excelsis
P 1·—

Jordán partjától Táborhegyig
P 1·60

Táborhegytől Bethániáig
P 1·—

Bethániától Golgotáig
P 1·—

A kereszttía alatt
P 1·—

A feltámadott nyomaiban
P —·80

A szép szeretet Anyja
P 1·—

A pünkösdi Lélek
P —·80

A túlvilág tornácaiban
P —·80

Élővizek forrása
Jézus Szive elmélkedések. Fűzve 3 pengő.

Legyetek világító emberek
Fűzve P 1·—

Missziós körlevelek
Fűzve P 2·—